

DRUŽINSKI ODNOSI, STALIŠČA DO DRUŽBENIH NORM IN IZRABA PROSTEGA ČASA SREDNJEŠOLCEV MESTNE OBČINE KOPER

Marina Sučić Vuković, dr. med., spec. soc. med., Zavod za zdravstveno varstvo Koper

Irena Majcan Kopilović, dipl. san. inž., Zavod za zdravstveno varstvo Koper
dr. Lijana Kragelj Zaletel, dr. med., spec. soc. med., Medicinska fakulteta
Univerze v Ljubljani

mag. Eva Stergar, univ. dipl. psih., Inštitut za medicino dela, prometa in športa Ljubljana

Koper, november 2004

VSEBINA

	Stran
1 UVOD	3
IZHODIŠČA IN OZADJE RAZISKAVE	3
2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	5
3 METODE DELA IN OPAZOVANCI	5
TIP RAZISKAVE	5
VZOREC IN VZORČENJE	7
ANKETNI VPRAŠALNIK	7
ANALIZA PODATKOV	8
ANALIZA OPAZOVANIH DOGODKOV ali POJAVOV	9
ANALIZA VPLIVOV NA OPAZOVANE DOGODKE ali POJAVE	11
STATISTIČNA ANALIZA PODATKOV in PROGRAMSKA OPREMA	13
4 REZULTATI	14
4.1 DRUŽINSKI ODNOSI	14
4.1.1 TIP DRUŽINE	14
4.1.2 NADZOR V DRUŽINI	20
4.1.3 TOPLINA IN ČUSTVENA OPORA STARŠEV	32
4.1.4 ZADOVOLJSTVO V DRUŽINI	38
4.2 DRUŽBENE NORME	44
4.2.1 UPOŠTEVANJE DRUŽBENIH PRAVIL	44
4.3 PROSTI ČAS	50
4.3.1 UKVARJANJE S ŠPORTOM IN/ALI DRUGIMI KONJIČKI	50
4.3.2 BRANJE KNJIG ZA ZABAVO	56
4.3.3 VEČERNI IZHODI	62
4.3.4 IGRANJE NA IGRALNE AVTOMATE	68
4.4 SAMOPODOBA	74
4.4.1 POZITIVNA SAMOPODOBA	74
5 RAZPRAVA	81
6 ZAKLJUČKI	85
7 PREDLAGANI UKREPI	87
8 LITERATURA in VIRI	88

1 UVOD

IZHODIŠČA IN OZADJE RAZISKAVE

Na podlagi zdravstvene statistike in analiz zdravstvenega stanja posameznih skupin prebivalstva ugotavljamo:

- porast ambulantnega in bolnišničnega zdravljenja zaradi duševnih motenj, tako odraslih kot tudi otrok
- visoko stopnjo samomorilnosti, ki je v Sloveniji več kot dvakrat višja v primerjavi z EU
- visoko stopnjo umrljivosti zaradi kronične jetrne bolezni (indikator zlorabe alkohola), ki je v Sloveniji dvakrat višja v primerjavi z EU
- visoko stopnjo umrljivosti zaradi poškodb in zastrupitev (v velikem deležu je pri tem prisoten alkohol)
- porast uživanja dovoljenih in nedovoljenih drog med mladostniki
- porast nasilja v družinah, nasilja nad ženskami in otroci, medvrstniškega nasilja med mladimi, nasilnih dejanj s smrtnim izidom

Kljub velikim spremembam v družbi, ostaja družina temeljna človeška skupnost in kraj vzgoje. Njene naloge ne more prevzeti nobena druga družbena struktura.

Družina prispeva k razvoju zdrave osebnosti mladostnika, če mu pomaga izoblikovati samospoštovanje, če dopušča osamosvajanje in občutek lastne vrednosti, če daje vzpodbude za samostojna prizadevanja in ponuja like za identifikacijo, ob katerih bo mladostnik z veseljem vstopal v svet odraslih. Če pa v družini prihaja do nasilja, se pri mladostniku lahko pojavijo motnje čustvovanja, slaba samopodoba, depresivnost, vdaja, upornost, razdiralnost, sovražnost, nasilje do drugih in sebe. V zadnjo kategorijo sodijo psihosomatske motnje, motnje hranjenja, zloraba alkohola in drugih drog ter samomorilnost (Tomori, 1983; 1995b).

Več avtorjev (Tomori, 1995a; Zihel, 1995) opozarja na dvojna merila v odnosu okolja do različnih psihoaktivnih substanc. Ob modelu odraslih, ki duševne stiske blažijo z alkoholom, tobakom in pomirjevali, bi bilo od mladostnikov utopično

pričakovati, da bodo v stiski ravnali bolj zrelo. Kljub temu pa, redko srečamo mladostnika, ki bi bil že odvisen od alkohola, saj je za razvoj prave odvisnosti potrebno dolgotrajno prakticiranje pivskega vedenja. Med vzročne dejavnike za alkoholizem pri mladih uvrščamo: premalo samostojnosti in samospoštovanja, težnjo po doseganju ugodja po lagodni poti, željo po pripadnosti določeni skupini, negotovost vase in težnjo po posnemanju odraslih (Ziherl, 1995).

Občasne samomorilne misli ima skoraj vsak mladostnik. Do (poskusa) samomora pa pride po dolgotrajni stiski, ali če se mladostniku nakopiči več problemov, na katere impulzivno odreagira. Med dejavnike tveganja za samomor spadajo: depresivnost, brezup, suicidalna ideacija, nizko samospoštovanje in šibke zmožnosti spoprijemanja z duševnimi obremenitvami, prisotnost afektivnih, vedenjskih ali odvisnostnih motenj ter motnje v odnosu z bližnjimi in sociokulturnimi dejavniki. Protektivni dejavniki pa so: ustrezni načini obvladovanja obremenitev, dejavna sprostitev, zdrava socializacija, pozitivna samopodoba in topli čustveni odnosi z bližnjimi osebami (Tomori, 1983; 1998).

Učna uspešnost je sooblikovalec visokega ali nizkega samovrednotenja. Učna uspešnost še posebno v storilnostno naravnanih okoljih pomeni sinonim za intelektualne sposobnosti in vrednost celotne osebnosti. Osebe z nizkim samovrednotenjem si ne prizadevajo, da bi dosegle večji uspeh, ker ne zaupajo vase in v svoje sposobnosti (Meyer, 1983, po Skalar, 1985).

2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Namen raziskave Družinski odnosi, stališča do družbenih norm in izraba prostega časa srednješolcev Mestne občine Koper (MOK) je:

- senzibilizirati javnost za problematiko družine in za probleme duševnega zdravja mladine v sodobnem času
- vzpodbuditi različne družbene strukture k koordiniranem pristopu reševanja omenjene problematike

Osnovni **cilji** raziskave so:

- prikazati posnetek stanja družinskih odnosov, stališč do družbenih norm in izrabo prostega časa med učenci prvih letnikov srednjih šol v MOK, kot dejavnikov tveganja za uživanje dovoljenih in nedovoljenih drog, samomorilnosti, nasilja in učnega uspeha
- ugotovitve raziskave uporabiti kot izhodišče za načrtovanje potrebnih ukrepov
- posamezne rezultate raziskave določiti kot indikatorje spremljanja tako potek problematike kot tudi vrednotenja uspeha sprejetih ukrepov

3 METODE DELA IN OPAZOVANCI

TIP RAZISKAVE

Raziskava »Družinski odnosi, stališča do družbenih norm in izraba prostega časa srednješolcev Mestne občine Koper« je presečna pregledna epidemiološka raziskava (survey).

Kaj so opazovani pojavi in kaj dejavniki tveganja zanje, je lahko zelo različno od situacije do situacije. V določenem kontekstu nam nek dogodek pomeni opazovani pojav, v drugem pa je isti dogodek v vlogi dejavnika tveganja (Zaletel-Kragelj et al, 2004).

Za potrebe raziskave »Družinski odnosi, stališča do družbenih norm in izraba prostega časa srednješolcev Mestne občine Koper« smo uporabili rezultate še

neobdelanih podatkov Mednarodnega projekta ESPAD 2003 (evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino). Zato smo se pri izbiri metod dela v glavnem držali priporočil Mednarodnega projekta ESPAD in metodologije uporabljene v raziskovalnem projektu iz leta 2001 "Dejavniki tveganja za nenalezljive bolezni pri odraslih prebivalcih Slovenije" (del širšega mednarodnega projekta CINDI Health Monitor), ki je bila objavljena leta 2004 v publikaciji z naslovom "Tvegana vedenja, povezana z zdravjem in nekatera zdravstvena stanja pri odraslih prebivalcih Slovenije" (1. knjiga Značilnosti in povzetek rezultatov raziskave).

VZOREC IN VZORČENJE

Skladno z navodili projekta ESPAD 2003 smo v raziskavo vključili vse dijake, ki so bili v šolskem letu 2002/03 vpisani v 1. letnik ene izmed štirih srednjih šol MOK.

Tabela 1. Število dijakov 1. letnika po spolu in programu šolanja, srednje šole MOK, šolsko leto 2002/03

Srednja šola	Število 1. razredov	Program	Število dijakov	
			M	Ž
Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper	1	1	4	8
Gimnazija Koper	6	1	74	104
Srednja ekonomsko poslovna šola Koper	2	1	23	38
	3	2	42	48
	5	3	72	56
Srednja tehniška šola Koper	2	1	41	13
	1	2	14	-
	4	3	56	26
	1	4	18	-

Programi: 1 – gimnazija, 305 dijakov = 47,9%,
 2 – strokovno tehniško izobraževanje, 104 dijaki = 16,3%,
 3 – srednje poklicno (3-letno) izobraževanje, 210 dijakov = 33%,
 4 – nižje poklicno izobraževanje (2,5-letni program), 18 dijakov = 2,8%

Skupaj je bilo torej vključenih v raziskavo 637 dijakov, od tega 344 fantov (M) in 293 deklet (Ž). V času anketiranja (od 7. do 14. aprila 2003) je bilo od skupno 637 dijakov odsotnih 85 dijakov (13,3%). Odsotni dijaki niso naknadno izpolnjevali anketni vprašalnik in so sodili v osip iz raziskave.

ANKETNI VPRAŠALNIK

Za potrebe raziskave smo iz anketnega vprašalnika ESPAD 2003, ki skupno obsega 58 vprašanj na 24 straneh, izbrali le tista vprašanja, ki so smiselno povezana z tematiko raziskave in niso bila že obdelana v raziskavi »Razširjenost uporabe tobaka, alkohola in preostalih drog med šolsko mladino MOK«.

Vprašalnik je bil v slovenskem jeziku, razen za dijake iz gimnazije z italijanskim učnim jezikom, ki so izpolnili vprašalnik v italijanščini. Postavljena vprašanja so bila zaprtega tipa, pri katerih so anketirancu ponujene možnosti, med katerimi izbira ustrezen odgovor.

V raziskavo smo zajeli vprašanja iz naslednjih sklopov: osnovna vprašanja o dijaku, vprašanja o kajenju cigaret (1 vprašanje), vprašanja o alkoholnih pijačah (1 vprašanje), vprašanja o drugih drogah (1 vprašanje), vprašanja o starših (3 vprašanja) in vprašanja o mnenju o sebi (4 vprašanja).

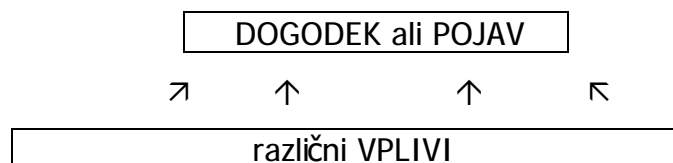
ANALIZA PODATKOV

V analizo podatkov za potrebe raziskave »Družinski odnosi, stališča do družbenih norm in izraba prostega časa srednješolcev MOK« smo izmed vseh anketiranih dijakov 1. letnikov zajeli odgovore dijakov, ki so bili rojeni leta 1987. V skladu z navodili projekta ESPAD 2003 smo po kriterijih za izločitev vprašalnikov iz analize izločili še:

- vprašalnike brez podatka o spolu
- vprašalnike brez podatka o letnici rojstva
- vprašalnike, pri katerih je odgovarjanje sistematično (vedno se pojavlja prvi ali zadnji odgovor) oziroma je evidentna nekonsistentnost pri odgovorih; dokazi o neresnem odgovarjanju, preveč ekstremnih odgovorov (uporaba vseh snovi 40 in večkrat)
- vprašalnike, kjer ni rešeno niti 50% vprašanj

V analizo podatkov je bilo tako vključenih 406 vprašalnikov.

Pri izbiri metod analize podatkov smo upoštevali značilnosti presečnih preglednih raziskav ter zapletenost medsebojnih odnosov med opazovanimi pojavi in dejavniki tveganja. Odločili smo se za naslednjo shemo analize:

Proučevali smo naslednje dogodke ali pojave:

1. kajenje

2. uživanje alkohola
3. uživanje marihuane ali hašiša
4. poskus samomora
5. učni uspeh
6. nasilje

in vplive nanje:

- družinski odnosi
- družbene norme
- izraba prostega časa
- samopodoba

ANALIZA OPAZOVANIH DOGODKOV ali POJAVOV

Kajenje

Med redne kadilce smo uvrstili tiste anketirance, ki so v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem pokadili 1 ali več cigaret dnevno. Ostale anketirance, ki v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem niso kadili ali so pokadili manj kot 1 cigareto tedensko ali dnevno, smo opredelili kot nekadilce.

Uživanje alkohola

Za opredelitev pogostnosti pojava pijanosti anketirancev v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem smo uporabili naslednje kriterije:

- nikoli ali redko pijani (vsi anketiranci, ki v zadnjih 30. dneh niso bili pijani od alkoholnih pijač oziroma so bili pijani 1 krat do 2 krat)
- pogosto pijani (vsi anketiranci, ki so bili v zadnjih 30. dneh pijani od alkoholnih pijač 3 krat - 40 krat ali večkrat)

Uživanje marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje)

Glede na pogostnost kajenja oziroma uživanja marihuane ali hašiša smo anketirance razdelili v:

- anketiranci, ki so nikoli ali redko kadili marihuano (vsi anketiranci, ki v zadnjih 30. dneh niso kadili marihuano ali hašiš oziroma so kadili marihuano ali hašiš 1 krat do 2 krat)
- anketiranci, ki so pogosto kadili marihuano (vsi anketiranci, ki so v zadnjih 30. dneh kadili marihuano ali hašiš 3 krat - 40 krat ali večkrat)

Poskus samomora

Pri pojavu poskus samomora smo anketirane dijake razporedili v dve skupini:

- "poskus samomora ne" (anketiranci, ki v svojem življenju nikoli niso poskusili storiti samomor)
- "poskus samomora da" (anketiranci, ki so v svojem življenju 1 krat - 5 krat ali pogosteje poskusili storiti samomor)

Učni uspeh

Povprečni učni uspeh anketirancev ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem smo opredelili kot:

- zadovoljiv učni uspeh (med dobrim in zadostnim, dober, med prav dobrim in dobrim, prav dober, med odličnim in prav dobrim, odličen)
- slabši učni uspeh (nezadosten, med zadostnim in nezadostnim, zadosten)

Nasilje

Glede na pojav nasilja v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem smo anketirane dijake razdelili v dve opazovani skupini:

- nenasilne anketirance (anketirani dijaki, ki v zadnjih 12. mesecih niso nikoli nekoga poškodovali tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabili kakršno koli orožje, da bi dobili nekaj od nekoga)
- nasilne anketirance (anketirani dijaki, ki so 1 krat - 5 krat ali večkrat v zadnjih 12. mesecih nekoga poškodovali tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabili kakršno koli orožje, da bi dobili nekaj od nekoga)

ANALIZA VPLIVOV NA OPAZOVANE DOGODKE ali POJAVE

Družinski odnosi

Kako družinski odnosi vplivajo na opazovane dogodke ali pojave smo proučevali glede na:

- tip družine oziroma skupnega gospodinjstva
- nadzor v družini s strani staršev
- zagotavljanje topline in čustveno opore staršev
- zadovoljstvo anketirancev z odnosi s starši

Tip družine oziroma skupnega gospodinjstva smo razporedili v 4 skupine:

1. popolna klasična družina (oče in mati ter vsi ostali družinski člani)
2. novonastala družina (oče in mačeha ali mati in očim ter vsi ostali družinski člani)
3. nepopolna družina (oče in vsi ostali družinski člani ali mati in vsi ostali družinski člani)
4. druge oblike skupnega gospodinjstva (dijak živi sam ali z drugimi sorodniki in/ali z ljudmi, ki mu niso v sorodu)

Nadzor v družini smo ugotavljali glede na:

- strogost staršev (starši natančno določijo pravila početja oziroma obnašanja doma in izven doma)
- zaupanje med starši in dijaki (seznanjanje staršev o početju dijakov)

Kriterij za toplino in čustveno oporo v družini smo postavili glede na to, kako pogosto so dijaki zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev.

Zadovoljstvo v družini smo opredelili glede na oceno dijakov, kako so zadovoljni z odnosi s svojimi starši.

Družbene norme

Kako vplivajo stališča do družbenih norm na opazovane dogodke ali pojave smo ugotavljali glede na to, kako anketirani dijaki upoštevajo družbena pravila (upoštevajo smo tista pravila, ki jih želijo upoštevati ali tudi druga družbena pravila).

Prosti čas

Vpliv izrabe prostega časa dijakov na opazovane dogodke smo proučevali glede na to, kaj počnejo v prostem času in kako pogosto:

- se ukvarjajo s športom (šport, atletika ali telovadba) in/ali drugimi konjički (igrajo na instrument, pejejo, rišejo, pišejo itd)
- berejo knjige za zabavo (ne šolske knjige)
- zvečer odhajajo ven s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo itd)
- igrajo na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar)

Glede na pogostnost ukvarjanja s športom in/ali drugimi konjički smo anketirance razdelili v dve opazovani skupini:

1. ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički – redko (nikoli, nekajkrat na leto, 1 krat - 2 krat na mesec)
2. ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički – pogosto (vsaj 1 krat na teden, skoraj vsak dan)

Kriterij za pogostnost branja knjig za zabavo v prostem času:

- branje knjig za zabavo – nikoli ali redko (nikoli, nekajkrat na leto, 1 krat - 2 krat na mesec)
- branje knjig za zabavo – pogosto (vsaj 1 krat na teden, skoraj vsak dan)

Pogostnost večernih izhodov (v disko, v kavarno, na zabavo itd) anketirancev:

- večerni izhodi – nikoli ali redko (nikoli, nekajkrat na leto, 1 krat - 2 krat na mesec)
- večerni izhodi – pogosto (vsaj 1 krat na teden, skoraj vsak dan)

Glede na pogostnost igranja na igralne avtomate smo anketirance razdelili v sledeči dve opazovani skupini:

- igranje na igralne avtomate – nikoli ali redko (nikoli, nekajkrat na leto)
- igranje na igralne avtomate – pogosto (1 krat - 2 krat na mesec, vsaj 1 krat na teden, skoraj vsak dan)

Samopodoba

Anketirane dijake smo glede na samopodobo razvrstili v dve opazovani skupini:

- anketiranci s pozitivno samopodobo (pozitivno stališče do sebe in so v celoti zadovoljni s seboj)
- anketiranci z negativno samopodobo (negativno stališče do sebe in so v glavnem nezadovoljni s seboj)

STATISTIČNA ANALIZA PODATKOV in PROGRAMSKA OPREMA

Statistično smo pomembnost razlik med opazovanimi dogodki in vplivi nanje vrednotili s hi-kvadrat testom. Testiranje smo izvedli po enačbi:

$$\chi^2 = \sum \frac{(f_o - f_p)^2}{f_p}$$

f_o = opazovana frekvenca v določeni skupini

f_p = pričakovana frekvenca, izračunana na podlagi odstotkov v celotnem vzorcu

Rezultate smo kot statistično pomembne vrednotili na naslednji način:

- statistično pomembne razlike ($p < 0,05$)
- statistično nepomembne razlike ($p > 0,05$)

Vse podatke smo statistično analizirali in ovrednotili s hi-kvadrat testom s pomočjo računalniškega statističnega programa SPSS (Statistical Package for Social Sciences) za okolje Windows.

4 REZULTATI

Na podlagi analize obdelanih podatkov s pomočjo računalniškega statističnega programa SPSS for Windows smo v publikaciji grafično in tekstovno prikazali rezultate raziskave po naslednjih opazovanih pojavih:

- kajenje
- uživanje alkohola
- uživanje marihuane ali hašiša
- poskus samomora
- učni uspeh
- nasilje

in vplivih nanje:

- družinski odnosi;
 - tip družine oziroma skupnega gospodinjstva
 - nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma ter seznanjanje staršev o početju dijakov)
 - toplina in čustvenost staršev
 - zadovoljstvo v družini
- družbene norme;
 - upoštevanje družbenih pravil
- prosti čas;
 - ukvarjanje s športom in / ali drugimi konjčki
 - branje knjig za zabavo
 - večerni izhodi s prijatelji
 - igranje na igralne avtomate
- samopodoba;
 - pozitivna samopodoba

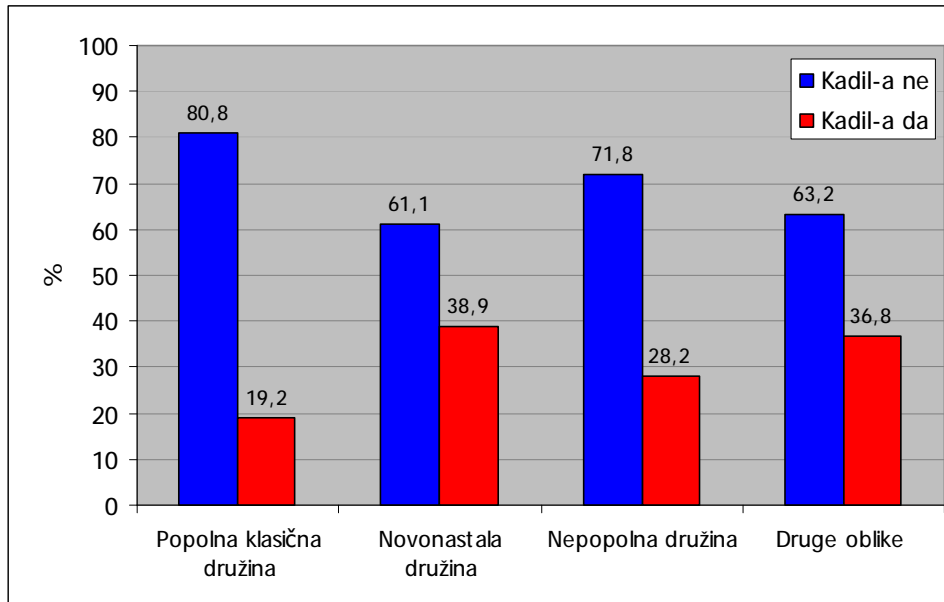
4.1 DRUŽINSKI ODNOSI

4.1.1 TIP DRUŽINE

4.1.1.1 Tip družine in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, je odgovorilo 97% anketirancev.

Slika 1. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in tip družine, srednješolci MOK, 2003

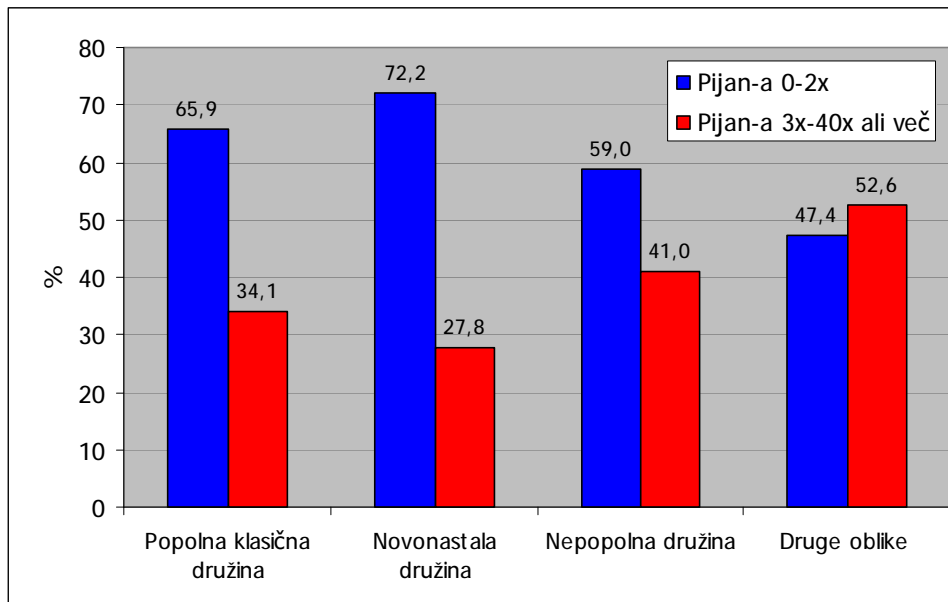

Aanketiranci, ki živijo v novonastali družini po ločitvi staršev (38,9%) in anketiranci, ki živijo v drugih oblikah skupnega gospodinjstva (36,8%) so pogosteje kadili v primerjavi z ostalimi anketiranci. Ta razlika je bila statistično značilna ($p = 0,018$).

4.1.1.2 Tip družine in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, odgovorilo 94,6% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 2. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v 30. dneh pred anketiranjem in tip družine, srednješolci MOK, 2003

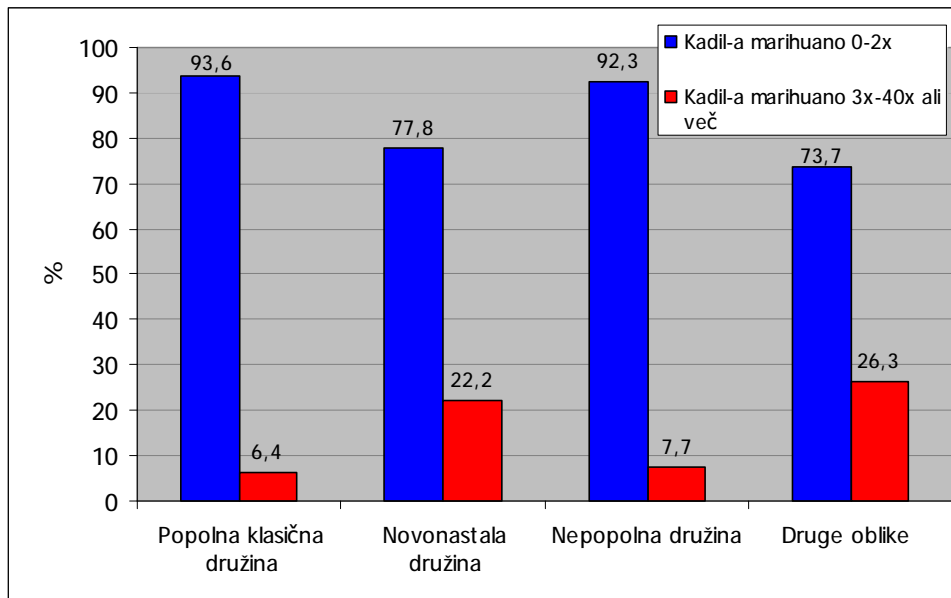

Anketiranci, ki živijo v drugih oblikah skupnega gospodinjstva (sami, s starimi starši, sorodniki, ali drugimi) in anketiranci iz nepopolne družine (enostarševske), so bili v mesecu pred anketiranjem pogosteje pijani v primerjavi z ostalimi, ampak ta razlika ni bila statistično značilna.

4.1.1.3 Tip družine in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, je odgovorilo 95,6% anketirancev.

Slika 3. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v 30. dneh pred anketiranjem in tip družine, srednješolci MOK, 2003

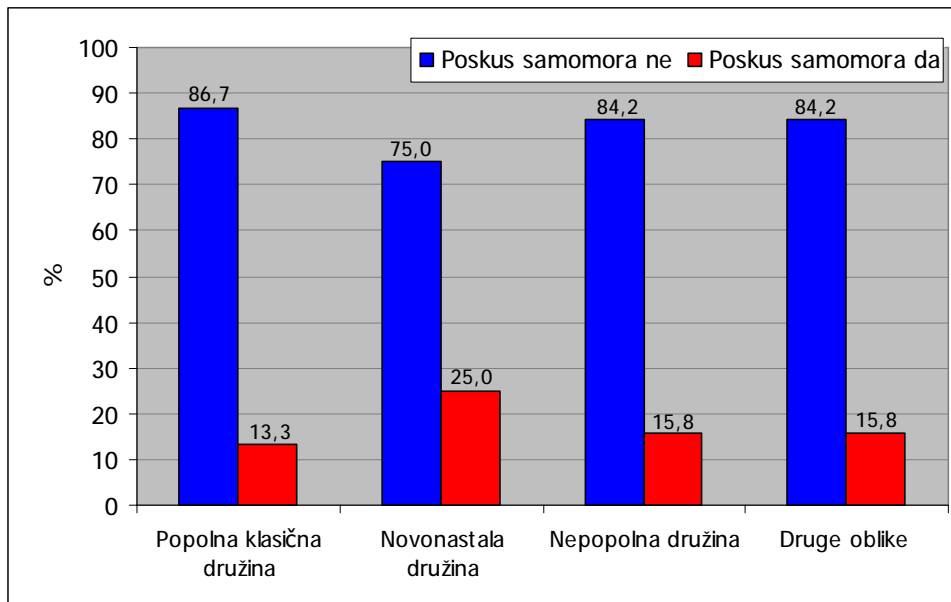

Anketiranci, ki živijo v drugih oblikah skupnega gospodinjstva (sami, s starimi starši, sorodniki, ali drugimi) in anketiranci iz novonastale družine so v mesecu pred anketiranjem pogosteje kadili marihuano ali hašiš v primerjavi z drugimi anketiranci. Razlika je bila statistično značilna ($p = 0,008$).

4.1.1.4 Tip družine in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, odgovorilo 94,1% anketiranih dijakov. Zaskrbljujoč je podatek, da je od teh dijakov 14,1% anketirancev vsaj 1 krat v svojem življenju že poskusilo storiti samomor.

Slika 4. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in tip družine, srednješolci MOK, 2003

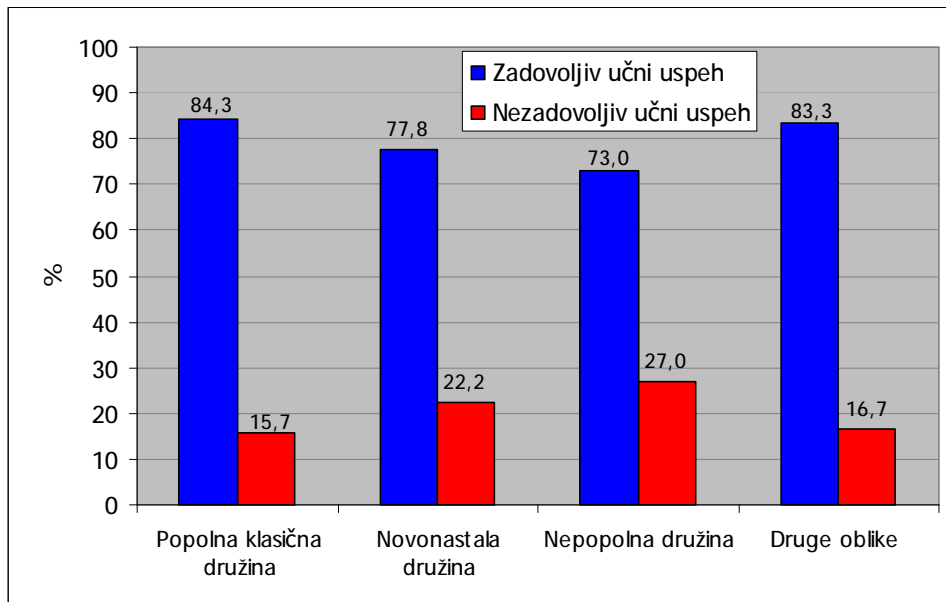

Statistično pomembnejših razlik med anketiranci, ki so poskusili storiti samomor in različnimi tipi družin ni bilo. Nekoliko višji odstotek anketirancev, ki so poskusili storiti samomor opazamo pri skupini anketirancev iz novonastale družine (25%), v ostalih skupinah je bil ta delež na približno enaki ravni.

4.1.1.5 Tip družine in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, odgovorilo 96,3% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 5. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in tip družine, srednješolci MOK, 2003

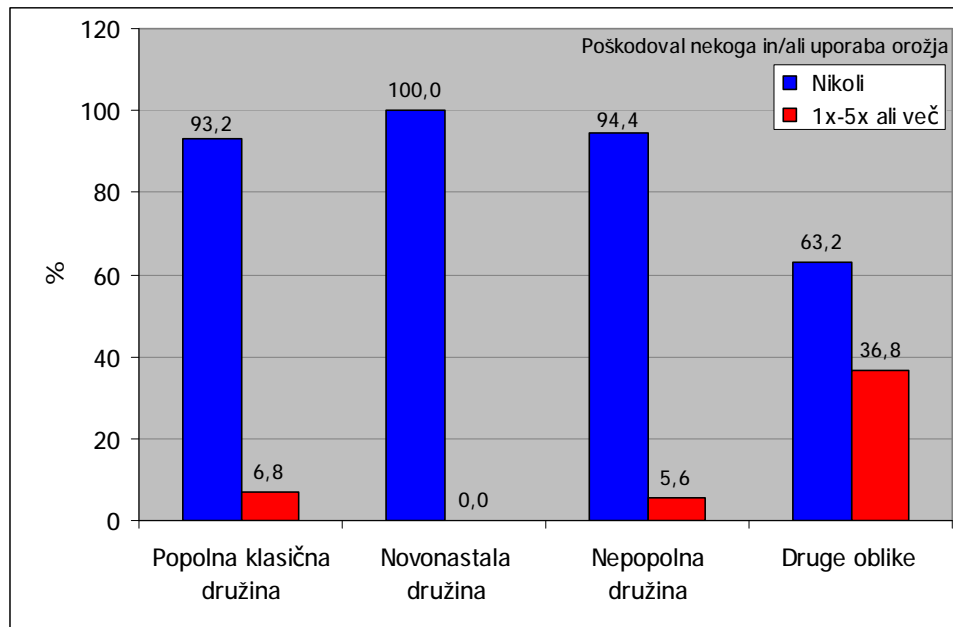

Rezultati niso pokazali statistično pomembnejših razlik v slabšem učnem uspehu anketirancev med različnimi tipi družin, iz katerih prihajajo anketirani dijaki. Nekoliko odstopajo anketiranci, ki izhajajo iz nepopolne družine in iz novonastale družine, saj je bil v teh dveh skupinah odstotek anketirancev s slabim šolskim uspehom v zadnjem trimestru pred anketiranjem večji (27% oz. 22,2%).

4.1.1.6 Tip družine in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12 mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na tip družine anketirancev oziroma obliko skupnega gospodinjstva, v katerem prebivajo anketiranci, odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov.

Slika 6. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v 12. mesecih pred anketiranjem in tip družine, srednješolci MOK, 2003

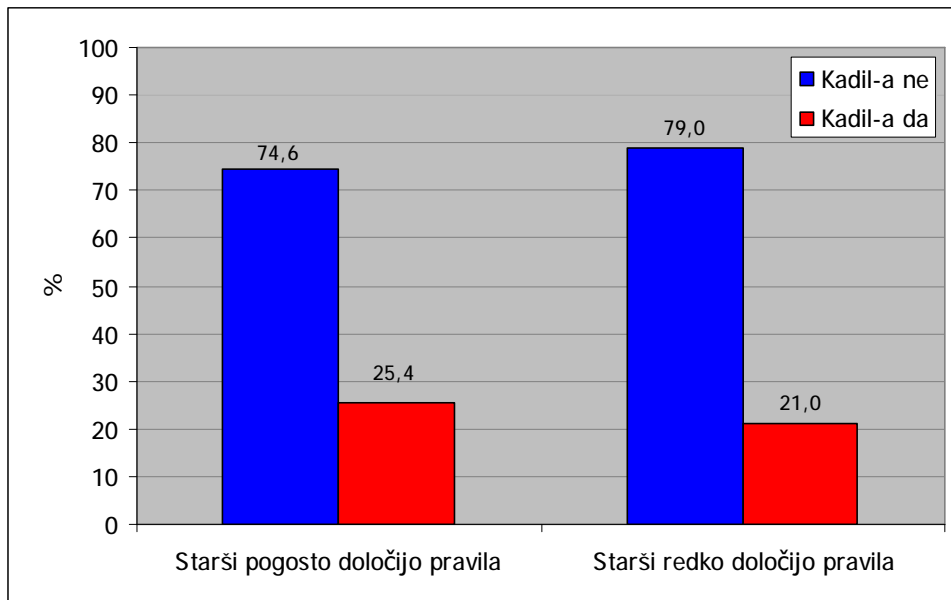
Največji delež nasilnih anketiranih dijakov je bil v skupini anketirancev, ki izhajajo iz drugih oblik skupnega gospodinjstva. Primerjava z drugimi anketiranimi dijaki je pokazala, da je razlika statistično značilna ($p = 0,003$).

4.1.2 NADZOR V DRUŽINI

4.1.2.1 Pravila staršev in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) glede na pravila staršev o obnašanju doma in izven doma, je odgovorilo 96,1% dijakov, ki so sodelovali v anketi.

Slika 7. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v 30. dneh pred anketiranjem in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

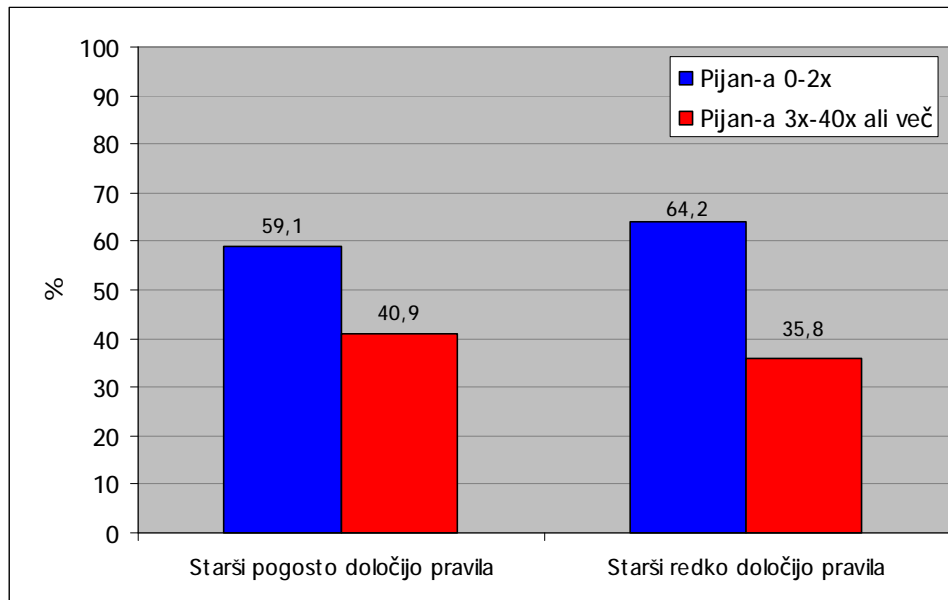

V obeh skupinah anketirancev (starši pogosto ali redko določijo pravila) je bil približno enak delež tistih dijakov, ki so v mesecu pred anketiranjem pokadili vsaj 1 cigareto na dan.

4.1.2.2 Pravila staršev in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na pravila staršev o obnašanju oziroma početju doma in izven doma odgovorilo 94,1% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 8. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

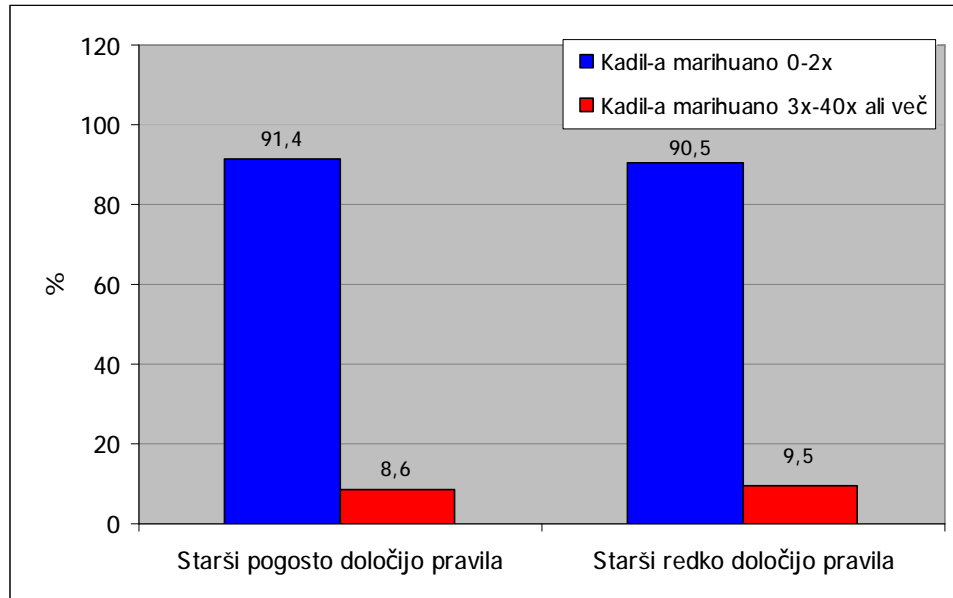

Rezultati ne kažejo statistično pomembne razlike v pogostosti opijanja od alkohola med skupino anketirancev, ki jim starši pogosto določijo natančna pravila obnašanja ter med anketiranci, ki jim starši skoraj nikoli ali redko določijo natančna pravila obnašanja.

4.1.2.3 Pravila staršev in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v mesecu pred anketiranjem glede na pravila staršev o obnašanju oziroma početju doma in izven doma je odgovorilo 94,8% anketirancev.

Slika 9. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

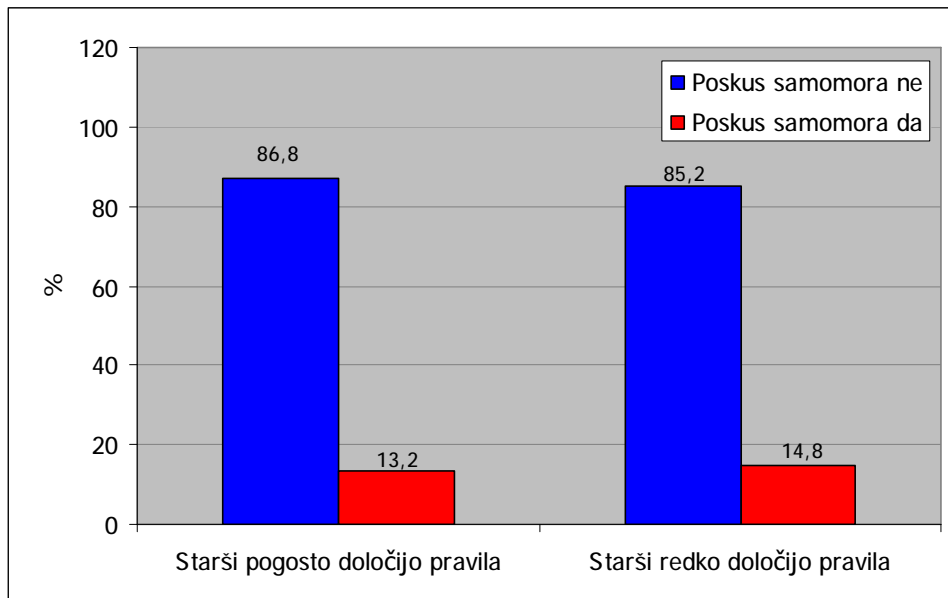

Delež anketirancev, ki so v zadnjem mesecu dni pred anketiranjem pogosto uživali marihuano ali hašiš, je bil približno enak v obeh opazovanih skupinah (starši pogosto ali redko natančno določijo pravila obnašanja).

4.1.2.4 Pravila staršev in poskus samomora

Na zastavljeno vprašanje, ali so anketiranci že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na pravila staršev o obnašanju oziroma početju doma in izven doma odgovorilo 93,3% anketirancev.

Slika 10. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

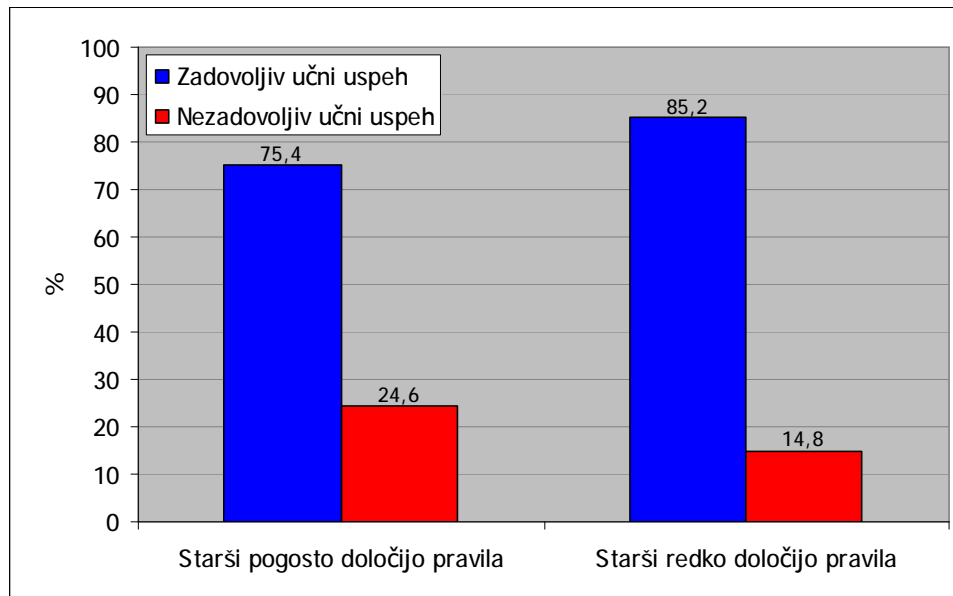

Približno enak odstotek tistih anketirancev, ki so v svojem življenju vsaj 1 krat poskusili storiti samomor, je bil v obeh opazovanih skupinah.

4.1.2.5 Pravila staršev in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na pravila staršev o obnašanju oziroma početju doma in izven doma odgovorilo 95,1% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 11. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestrju pred anketiranjem in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

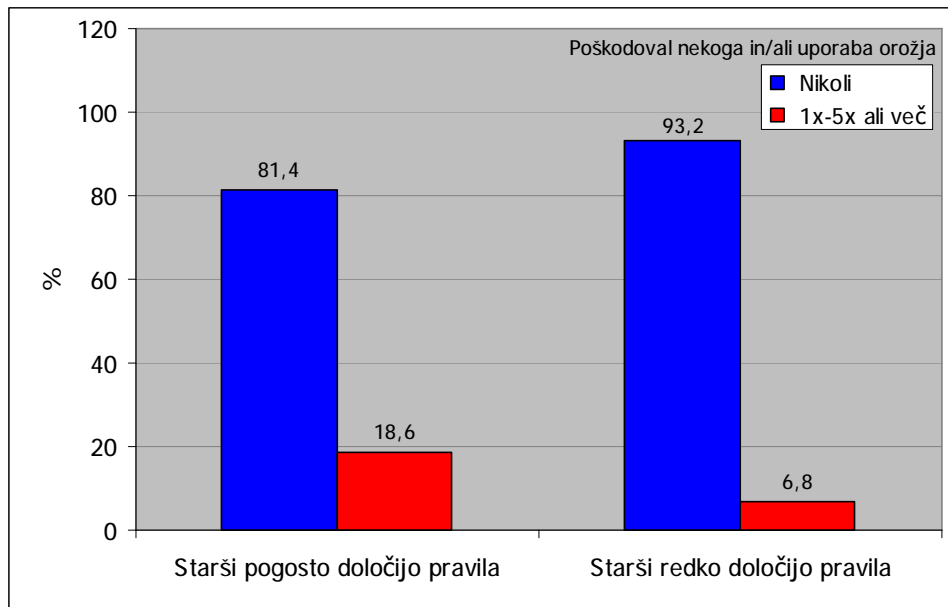

Anketiranci iz skupine dijakov, kjer starši pogosto določajo natančna pravila obnašanja so imeli statistično značilno ($p = 0,047$) slabši učni uspeh v primerjavi z drugo skupino, kjer so starši redko določali natančna pravila.

4.1.2.6 Pravila staršev in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12 mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na pravila staršev o obnašanju oziroma početju doma in izven doma odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov.

Slika 12. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in nadzor v družini (pravila staršev doma in izven doma), srednješolci MOK, 2003

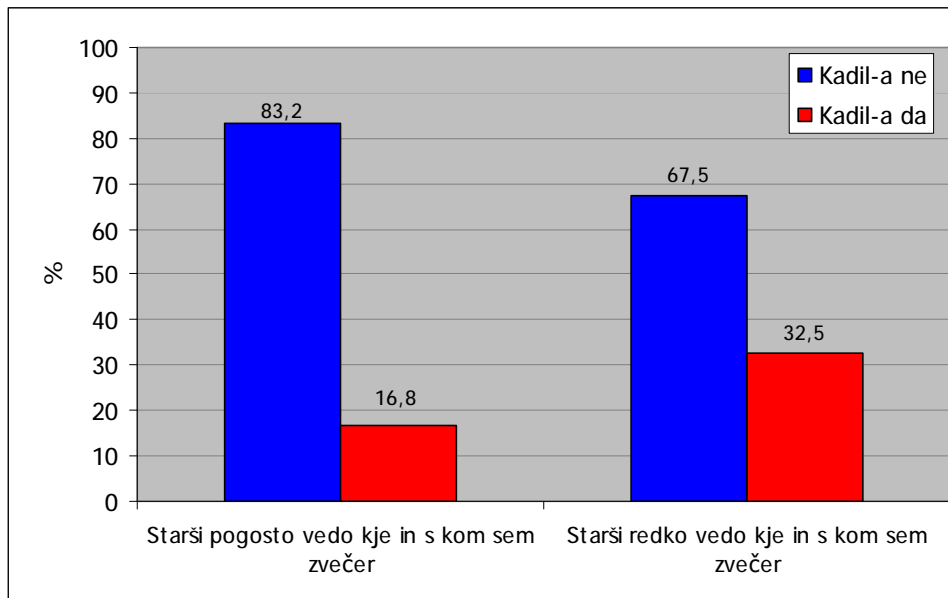

V skupini anketirancev, kjer starši pogosto določajo natančna pravila obnašanja je bilo statistično značilno ($p = 0,002$) več nasilnih dijakov v primerjavi s skupino, kjer starši redko določajo pravila obnašanja.

4.1.2.7 Seznanjanje staršev o početu dijakov in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, je odgovorilo 95,6% anketirancev.

Slika 13. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

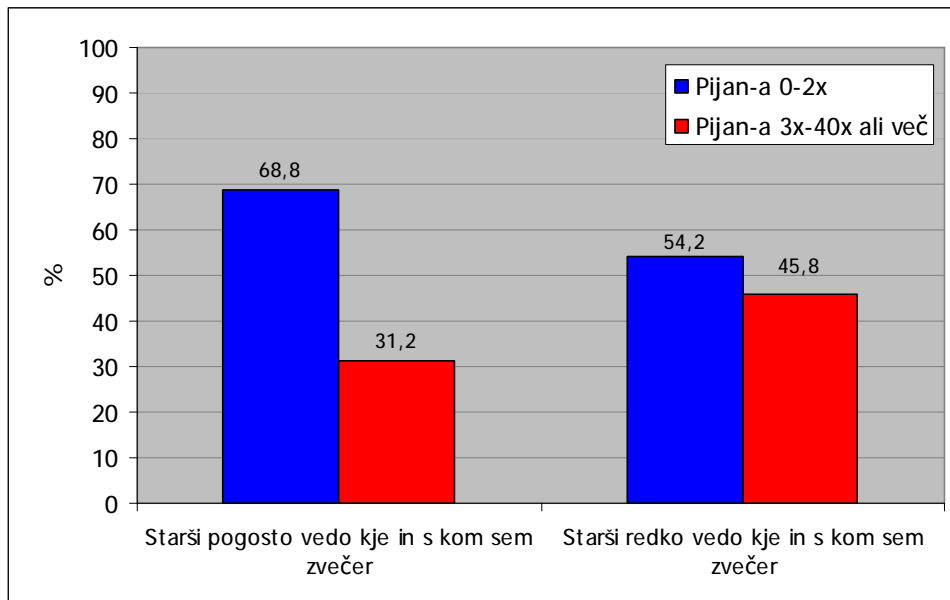

Anketirani dijaki, katerih starši nikoli ali redko vedo kje in s kom preživljajo večere, so pogosteje kadili v mesecu pred anketiranjem (32,5% rednih kadilcev) kot anketirani dijaki, ki svojim staršem pogosto ali skoraj vedno zaupajo, kje in s kom preživljajo večere (16,8% rednih kadilcev). Razlika je bila statistično značilna ($p = 0,001$).

4.1.2.8 Seznanjanje staršev o početju dijakov in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh, je glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, odgovorilo 93,6% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 14. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

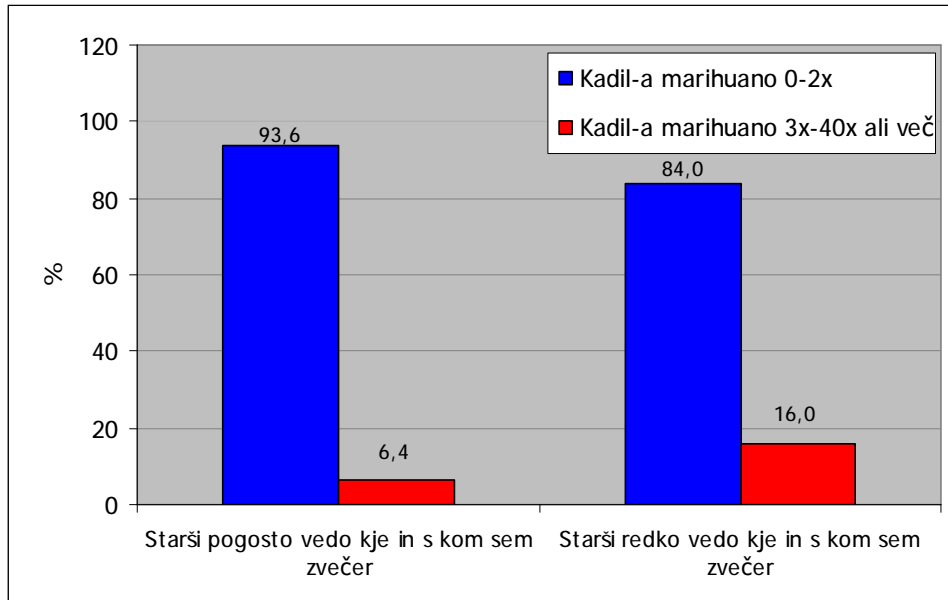

Anketiranci, katerih starši redko ali nikoli ne vedo kje in s kom preživljajo večeri, so bili v mesecu pred anketiranjem pogosteje pijani, kot anketiranci, katerih starši so seznanjeni z njihovim početjem v večernem času. Razlika je bila statistično značilna ($p = 0,006$).

4.1.2.9 Seznanjanje staršev o početju dijakov in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh je glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, odgovorilo 94,3% anketirancev.

Slika 15. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

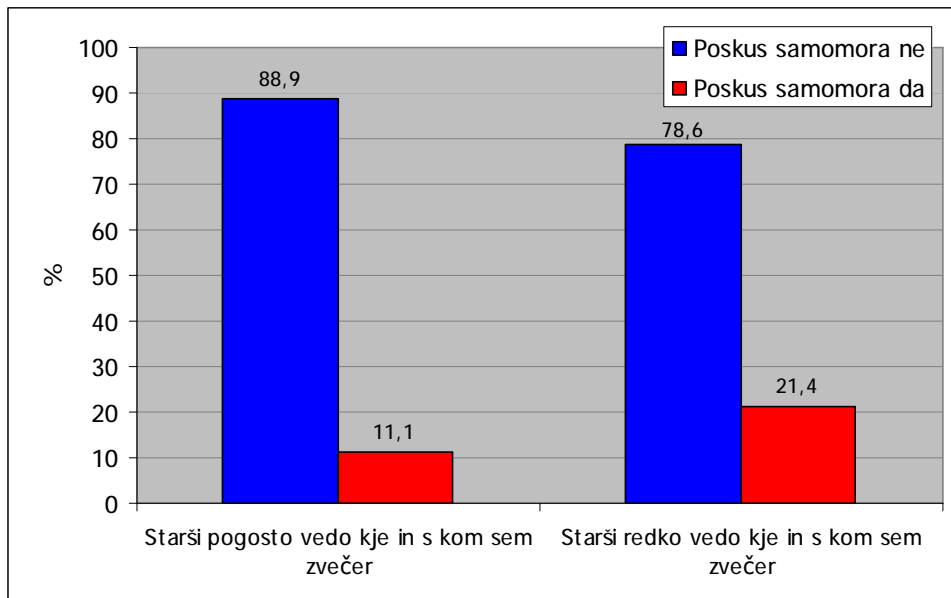

V skupini anketirancev, ki redko povedo svojim staršem, kje in s kom preživljajo večere, je bil delež tistih, ki so pogosto uživali marihuano ali hašiš, statistično značilno ($p = 0,003$) višji v primerjavi s skupino dijakov, ki pogosto seznanjajo starše s svojim početjem v večernem času.

4.1.2.10 Seznanjanje staršev o početju dijakov in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, odgovorilo 93,1% anketirancev.

Slika 16. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

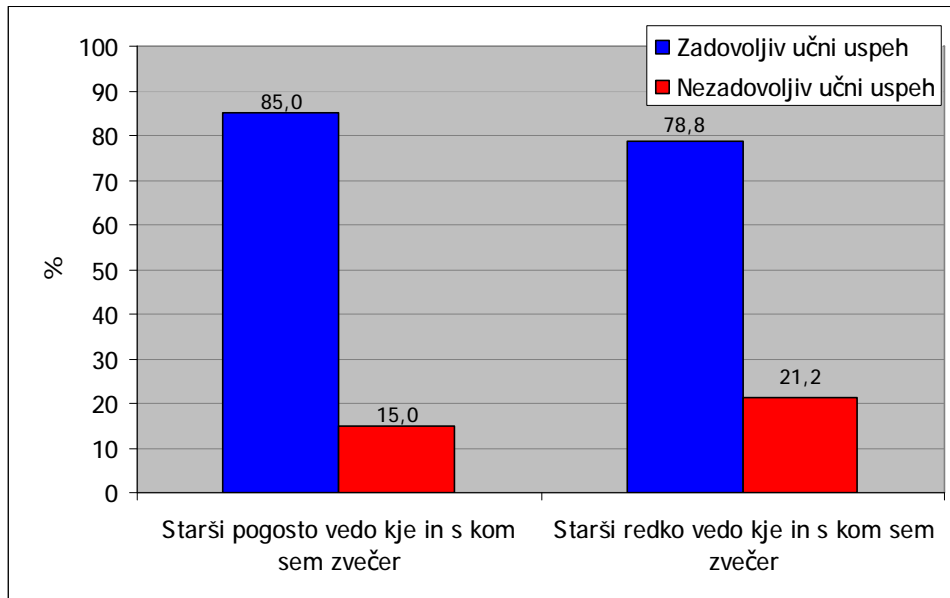

V skupini anketirancev, ki redko povedo svojim staršem, kje in s kom preživljajo večere, je bil delež tistih, ki so poskusili samomor statistično značilno ($p = 0,008$) višji v primerjavi s skupino dijakov, ki pogosto seznanjajo starše s svojim početjem v večernem času.

4.1.2.11 Seznanjanje staršev o početju dijakov in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra je glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, odgovorilo 94,8% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 17. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

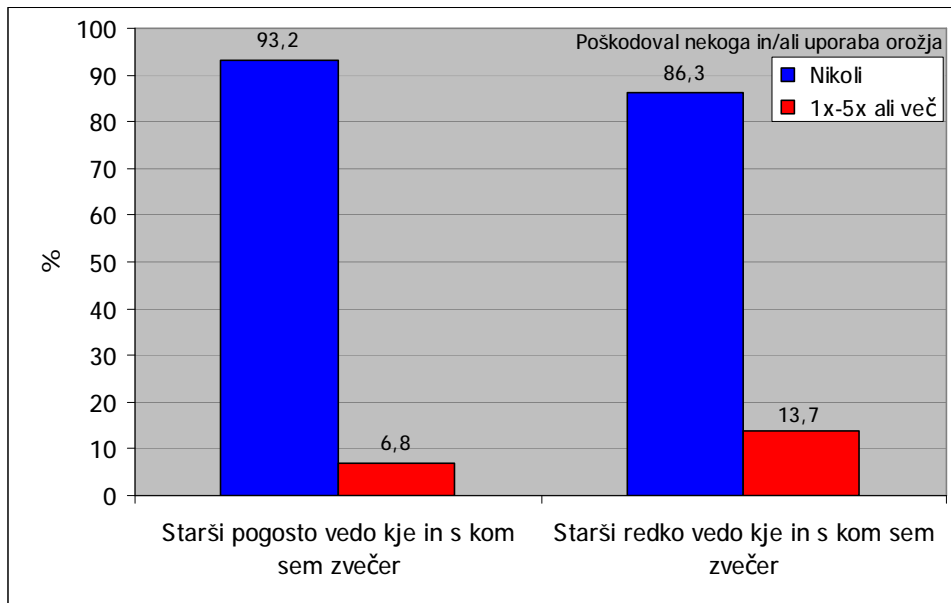

Med opazovanima skupinama (starši pogosto oziroma redko vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere) so ugotovljene razlike v povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem, vendar te razlike niso bile statistično pomembne.

4.1.2.12 Seznanjanje staršev o početju dijakov in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, glede na to, ali starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere, je odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov.

Slika 18. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in nadzor v družini (starši vedo kje in s kom dijaki preživljajo večere), srednješolci MOK, 2003

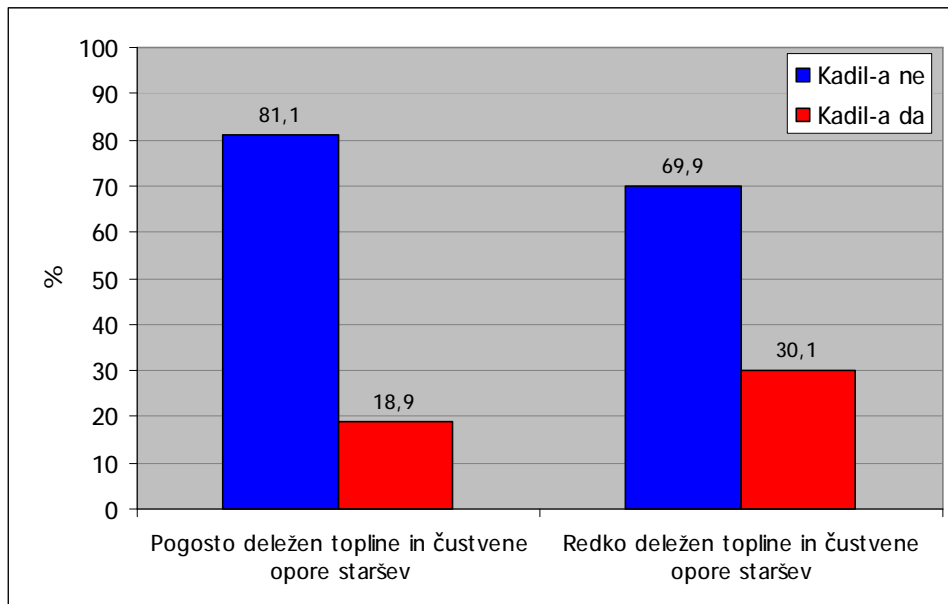
Večji delež nasilnih dijakov, ki so v 12. mesecih pred anketiranjem nekoga poškodovali tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabili kakršno koli orožje, da bi dobili nekaj od nekoga, je bil v skupini anketirancev, katerih starši nikoli ali redko vedo, kje in s kom preživljajo večere. V primerjavi s skupino dijakov, katerih starši so ponavadi seznanjeni s njihovih početjem v večernem času, je bila razlika statistično značilna ($p = 0,03$).

4.1.3 TOPLINA IN ČUSTVENA OPORA STARŠEV

4.1.3.1 Toplina in čustvena opora staršev ter pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, je odgovorilo 95,8% anketirancev.

Slika 19. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem ter toplina in čustvena opora staršev, srednješolci MOK, 2003

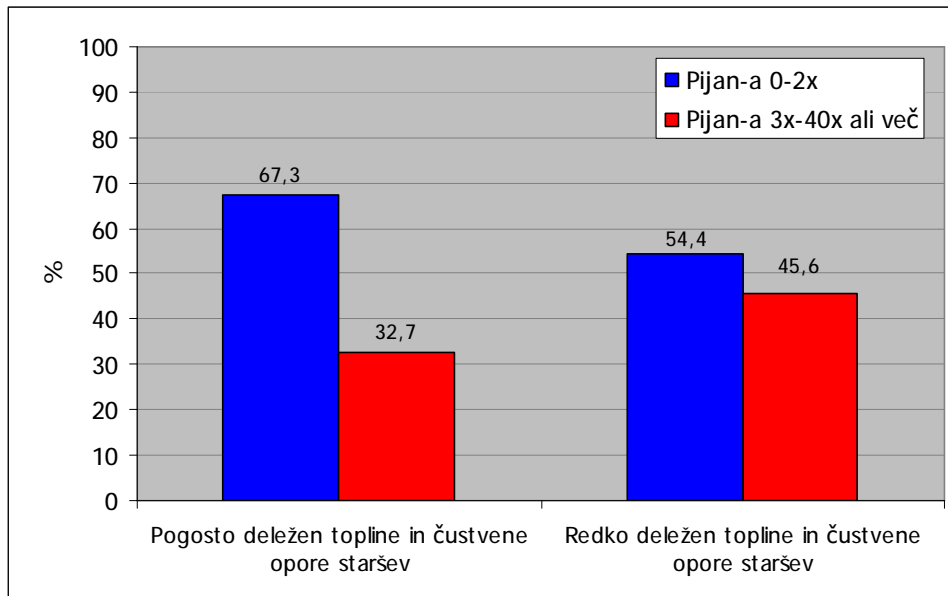

Anketiranci, ki so redko ali skoraj nikoli deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, so v mesecu pred anketiranjem pogosteje kadili cigarete kot anketiranci, ki so pogosto ali skoraj vedno deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev. Ta razlika je bila statistično značilna ($p = 0,018$).

4.1.3.2 Toplina in čustvena opora staršev ter pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v mesecu pred anketiranjem, glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, je odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 20. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem ter toplina in čustvena opora staršev, srednješolci MOK, 2003

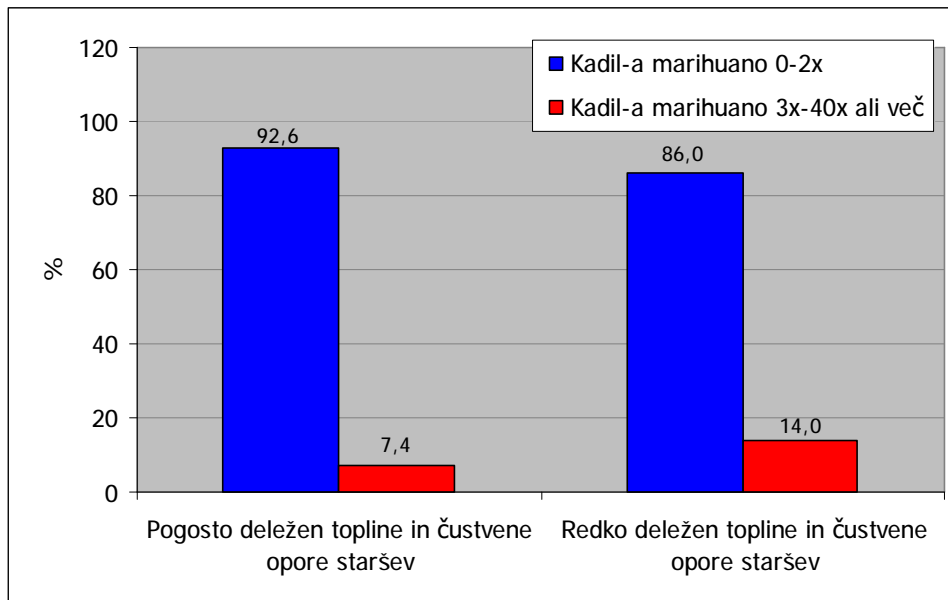

Delež pogosto pijanih dijakov je bil statistično pomembno ($p = 0,02$) višji v skupini anketirancev, ki so redko deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev v primerjavi s skupino anketirancev, ki so pogosto deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev.

4.1.3.3 Toplina in čustvena opora staršev ter pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v mesecu pred anketiranjem, glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, je odgovorilo 94,6% anketirancev.

Slika 21. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem ter toplina in čustvena opora staršev, srednješolci MOK, 2003

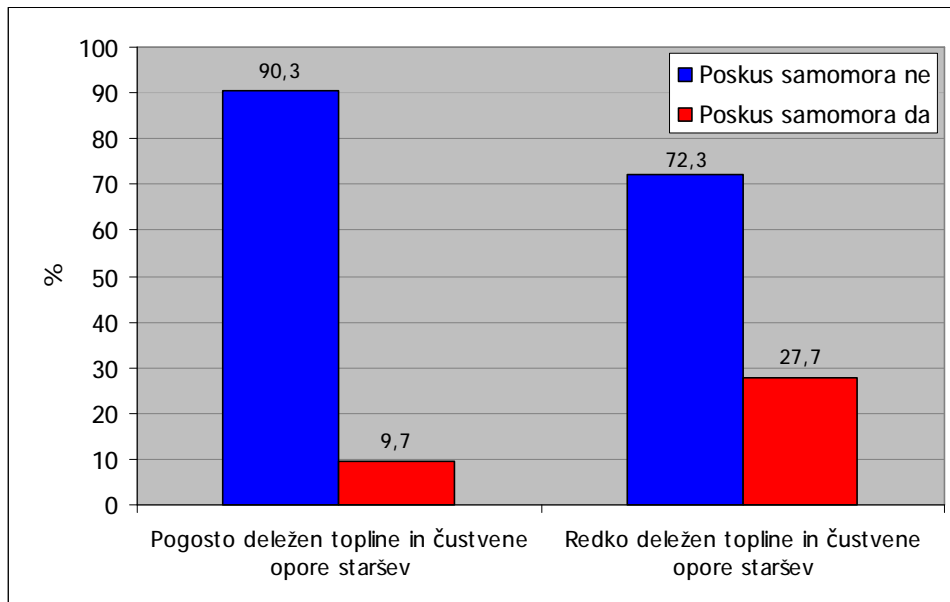

V skupini anketiranih dijakov, ki so redko deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, smo ugotovili višji odstotek tistih dijakov, ki so v zadnjih 30. dneh pogosteje kadili marihuana ali hašiš (14%), kot v drugi opazovani skupini anketirancev, ki so pogosto deležni topline in čustvene topline staršev (7,4%). Razlika je statistično značilna ($p = 0,048$).

4.1.3.4 Toplina in čustvena opora staršev ter poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, odgovorilo 93,6% anketirancev.

Slika 22. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor ter toplina in čustvena opora staršev, srednješolci MOK, 2003

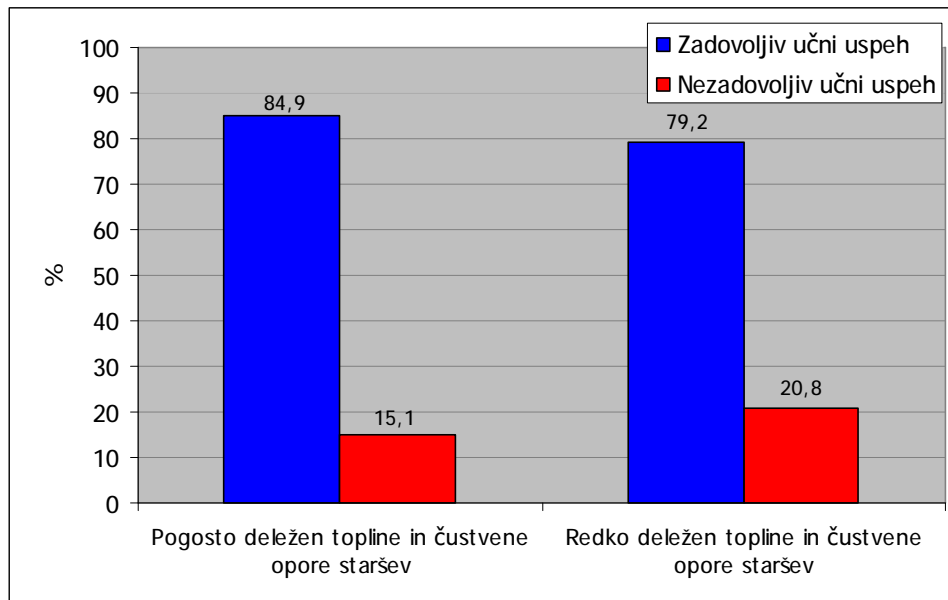

V skupini anketiranih dijakov, ki so redko ali skoraj nikoli deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, smo ugotovili statistično pomembno ($p < 0,0005$) večji delež tistih dijakov, ki so v svojem življenju že poskusili storiti samomor (27,7%), kot v skupini anketirancev, ki so pogosto ali skoraj vedno deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev (9,7%).

4.1.3.5 Toplina in čustvena opora staršev ter učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, odgovorilo 94,8% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 23. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem ter toplina in čustvena opora staršev, srednješolci MOK, 2003

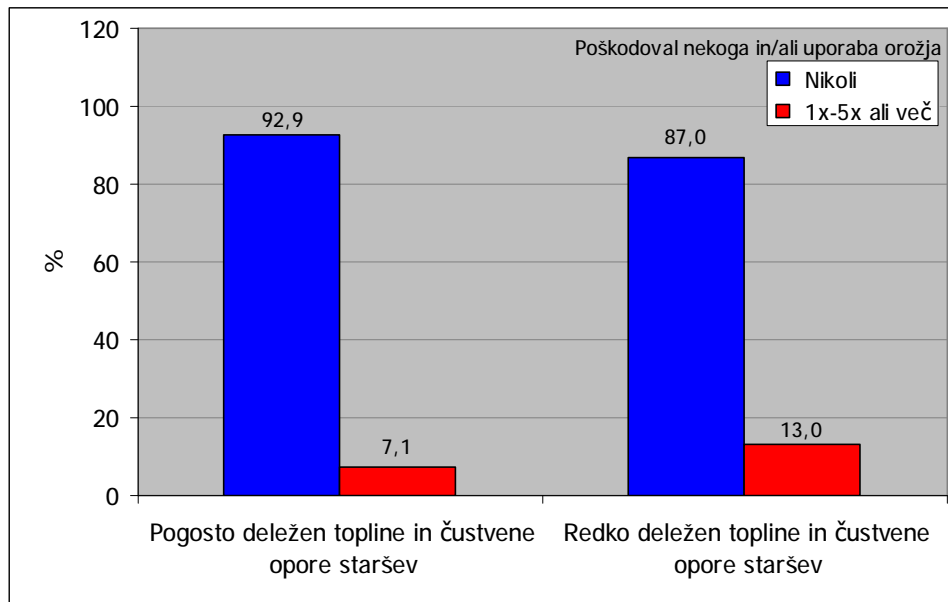

Med opazovanima skupinama smo ugotovili v povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem manjše razlike, vendar te razlike niso statistično pomembne.

4.1.3.6 Toplina in čustvena opora staršev ter nasilje

Na zastavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na to, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, odgovorilo 94,1% anketiranih dijakov.

Slika 24. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem ter toplina in čustvenost staršev, srednješolci MOK, 2003

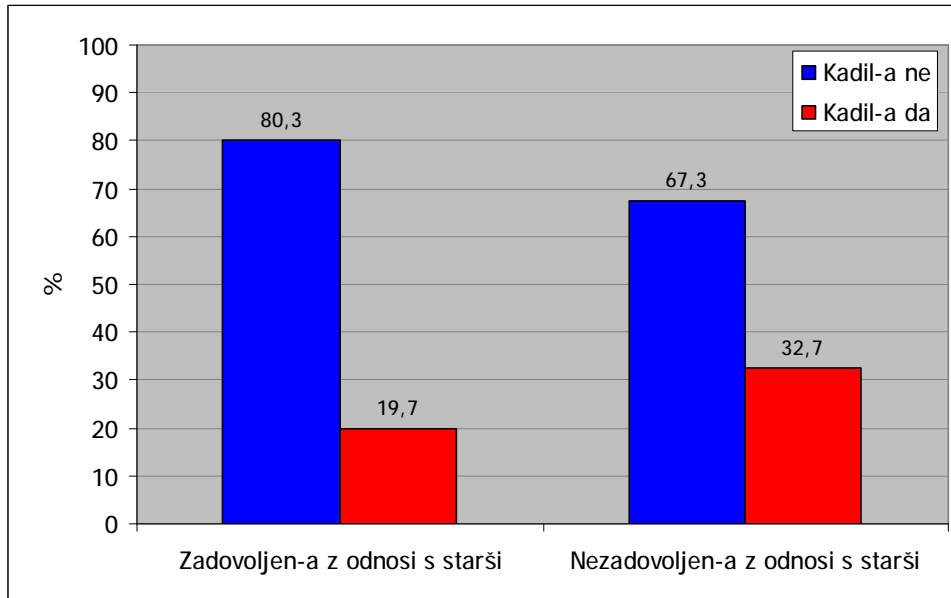
V pojavu nasilja anketirancev v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem smo ugotovili razlike med opazovanima skupinama, saj je bil v skupini anketirancev, ki so redko ali skoraj nikoli deležni topline in čustvene opore svojih staršev, nekoliko višji delež nasilnežev (13%) kot v drugi skupini (7,1%), vendar ta razlika ni bila statistično pomembna.

4.1.4 ZADOVOLJSTVO V DRUŽINI

4.1.4.1 Zadovoljstvo v družini in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 94,1% anketirancev.

Slika 25. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

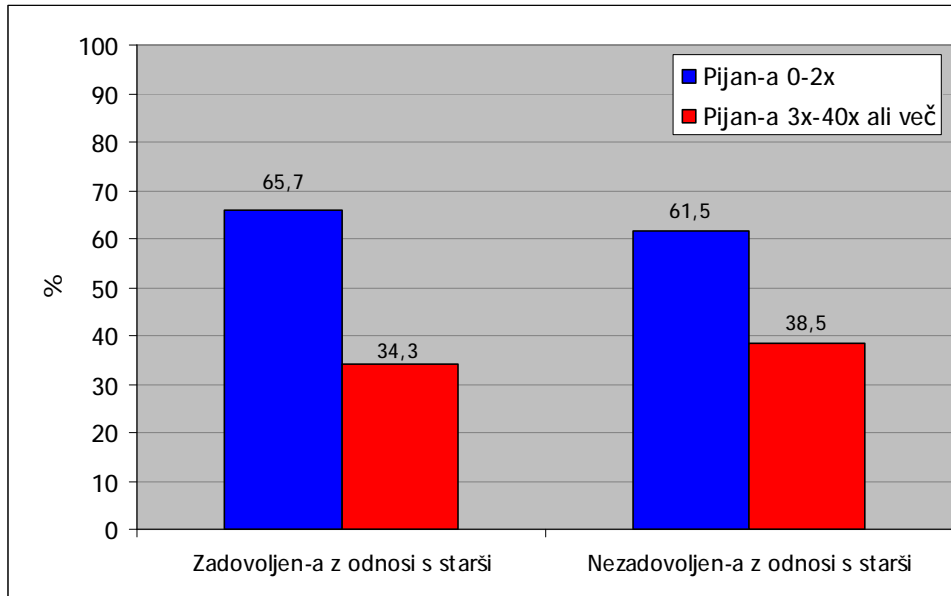

V skupini anketiranih dijakov, ki so ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, je bil delež dijakov, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem statistično pomembno nižji ($p = 0,034$) v primerjavi z drugo skupino, kjer so anketiranci nezadovoljni z odnosi s starši.

4.1.4.2 Zadovoljstvo v družini in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 91,9% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 26. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

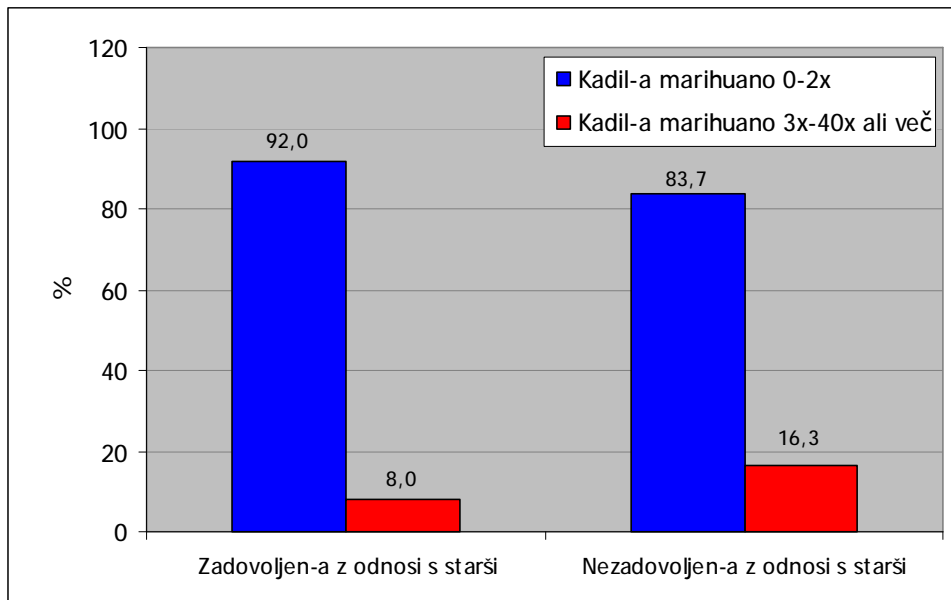

V pogosti pijanosti ni bilo statistično pomembnejših razlik med anketiranci, ki so zadovoljni z odnosi s starši in tistimi, ki nimajo zadovoljivih odnosov s svojimi starši.

4.1.4.3 Zadovoljstvo v družini in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 92,6% anketirancev.

Slika 27. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

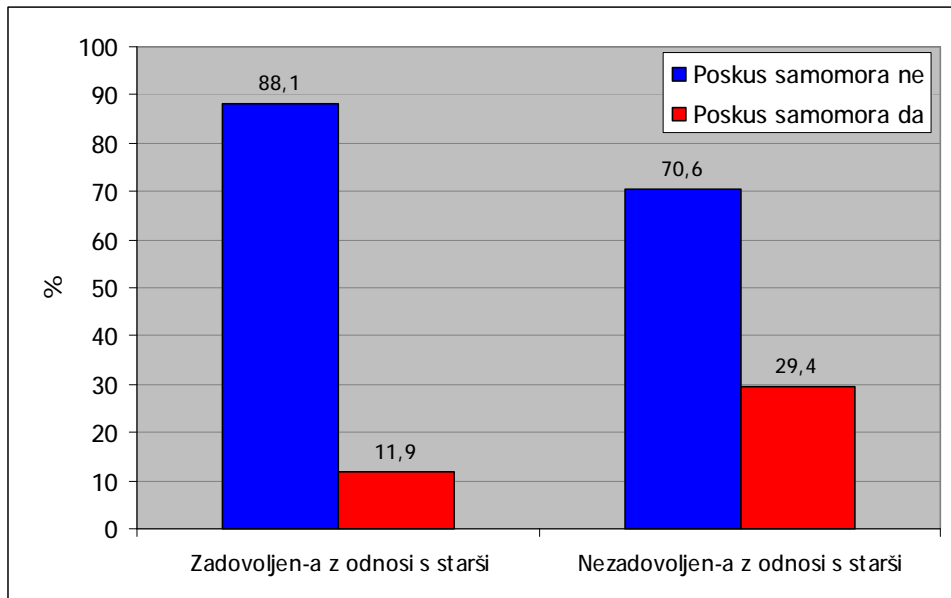

Med opazovanima skupinama (zadovoljstvo oziroma nezadovoljstvo z odnosi s starši) smo zaznali razliko v pogostnosti uživanja marihuane ali hašiša, ampak ta razlika ni bila statistično pomembna.

4.1.4.4 Zadovoljstvo v družini in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 90,9% anketirancev.

Slika 28. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

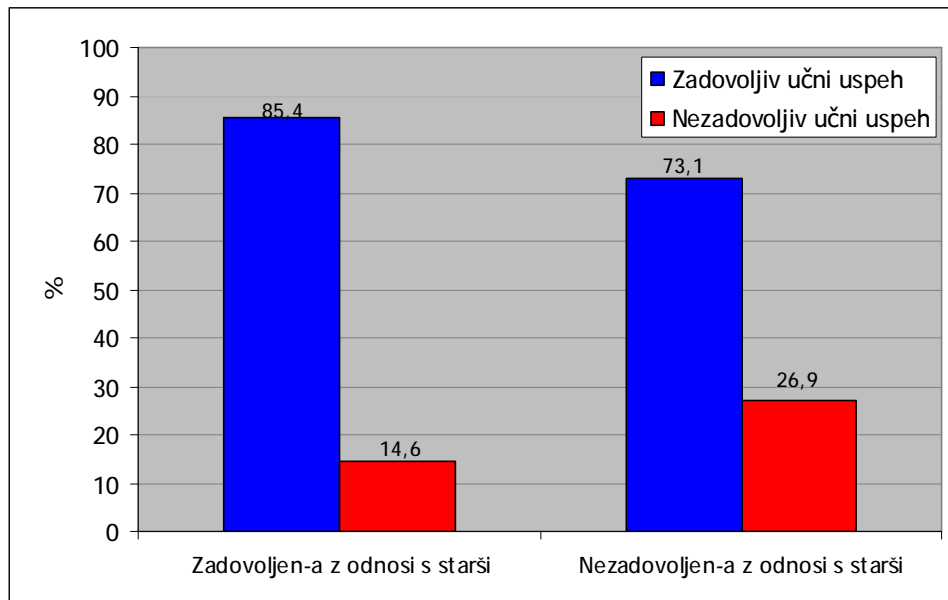

V skupini anketirancev, ki so ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, je 11,9% dijakov vsaj 1 krat v svojem življenju poskusilo storiti samomor. Ta delež je bil statistično pomembno ($p = 0,001$) višji v skupini anketirancev, kjer prevladuje nezadovoljstvo v družini (29,4%).

4.1.4.5 Zadovoljstvo v družini in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 93,6% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 29. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

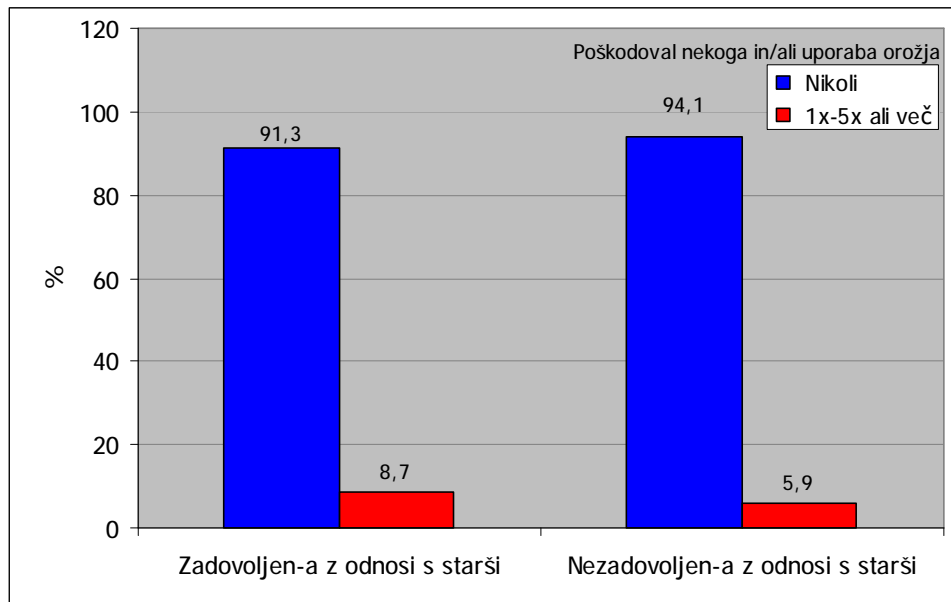

V skupini anketirancev, ki so zadovoljni s svojimi odnosi s starši, je statistično pomembno ($p = 0,026$) nižji odstotek anketirancev s slabim učnim uspehom (14,6%) kot v skupini anketirancev, ki so ponavadi nezadovoljni z odnosi s svojimi starši (26,9%).

4.1.4.6 Zadovoljstvo v družini in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na to, ali so anketiranci ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, odgovorilo 91,6% anketiranih dijakov.

Slika 30. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in zadovoljstvo v družini, srednješolci MOK, 2003

Statistično pomembnejših razlik v pojavu nasilja anketirancev v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem med opazovanima skupinama (zadovoljen oziroma nezadovoljen z odnosi s starši) ni bilo.

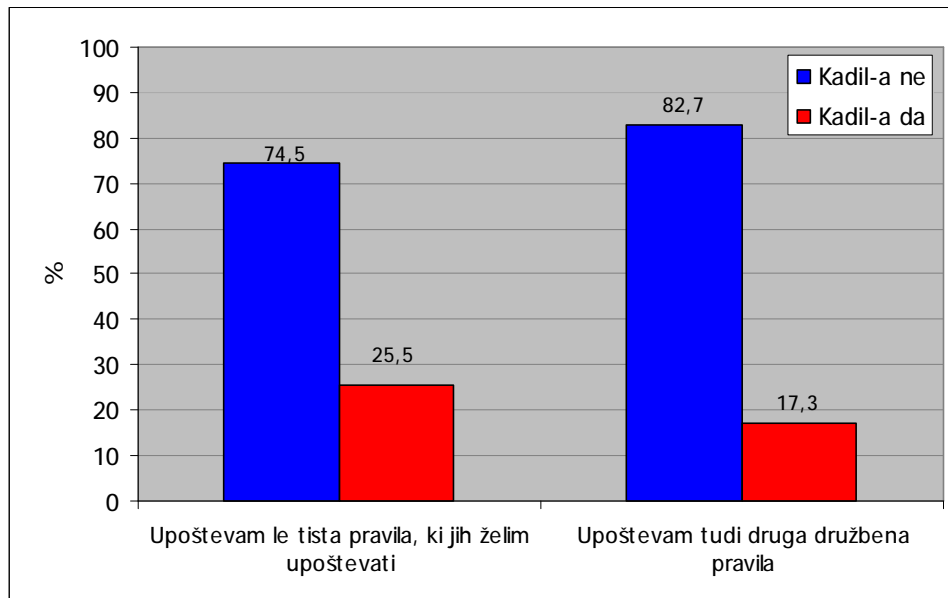
4.2 DRUŽBENE NORME

4.2.1 UPOŠTEVANJE DRUŽBENIH PRAVIL

4.2.1.1 Upoštevanje družbenih pravil in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati, odgovorilo 73,6% anketiranih dijakov.

Slika 31. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

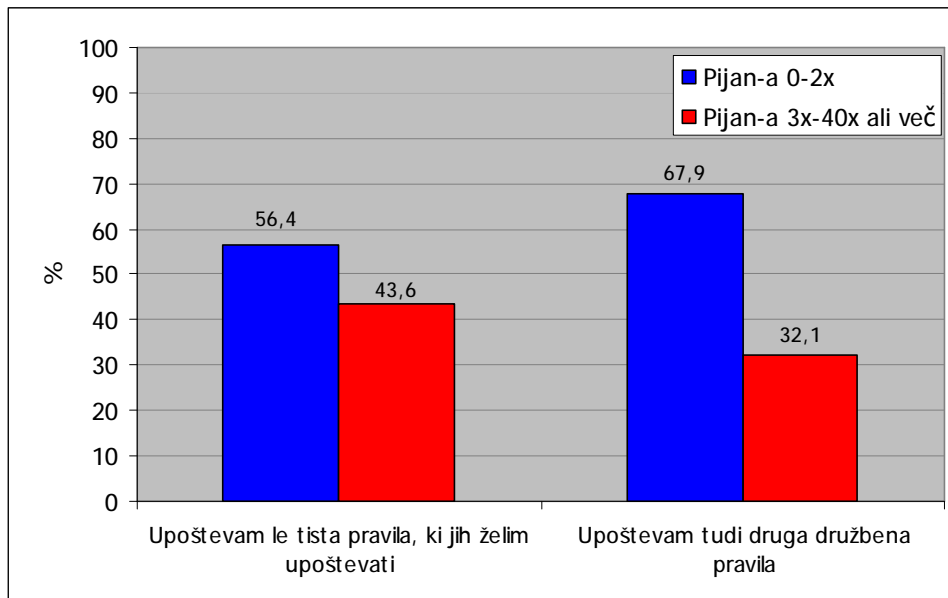

Med skupino anketirancev, ki upoštevajo družbena pravila in tistimi anketiranci, ki upoštevajo le svoja pravila, ni bilo statistično pomembnih razlik v deležu rednih kadilcev (vsaj 1 cigareta dnevno v mesecu pred anketiranjem).

4.2.1.2 Upoštevanje družbenih pravil in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati, odgovorilo 71,9% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 32. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

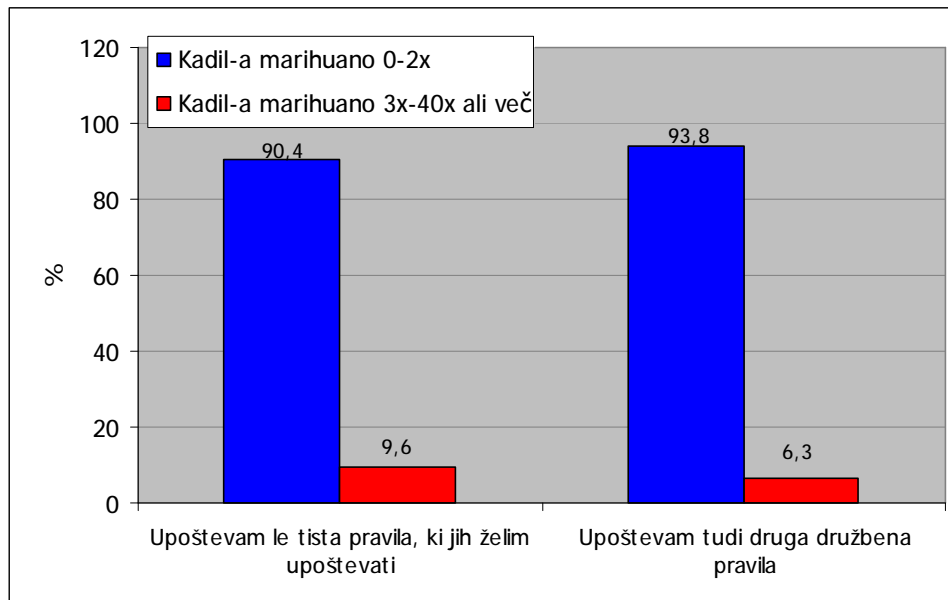

V skupini anketiranih dijakov, ki običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati, je bilo 43,6% anketirancev, ki so bili pogosto pijani v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem. Ta delež je bil statistično pomembno nižji ($p = 0,042$) v skupini anketirancev, ki so upoštevali tudi druga družbena pravila.

4.2.1.3 Upoštevanje družbenih pravil in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati, odgovorilo 72,9% anketirancev.

Slika 33. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

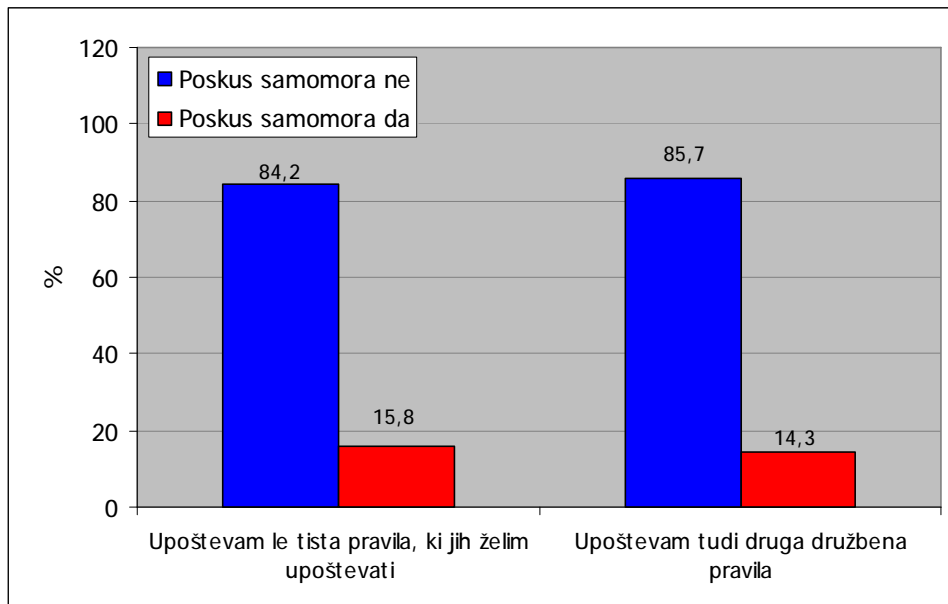

Nekoliko višji delež anketirancev, ki so pogosto uživali marihuano ali hašiš v preteklih 30. dneh pred anketiranjem, je bil v skupini anketiranih dijakov, ki običajno upoštevajo samo tista pravila, ki jih želijo upoštevati kot v skupini anketirancev, ki upoštevajo tudi druga družbena pravila. Razlika ni bila statistično značilna.

4.2.1.4 Upoštevanje družbenih pravil in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati ali tudi druga družbena pravila, je odgovorilo 72,4% anketirancev.

Slika 34. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

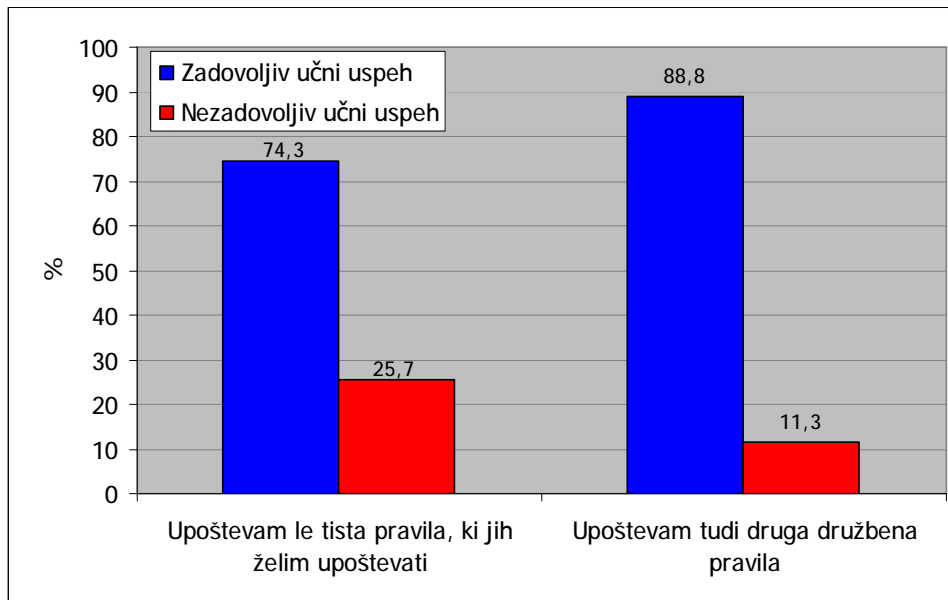

Približno enak delež anketiranih dijakov je vsaj 1 krat v svojem življenju poskusilo storiti samomor v obeh skupinah (upoštevajo samo svoja pravila ali upoštevajo tudi druga družbena pravila).

4.2.1.5 Upoštevanje družbenih pravil in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati oziroma upoštevajo tudi druga družbena pravila, odgovorilo 72,9% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 35. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

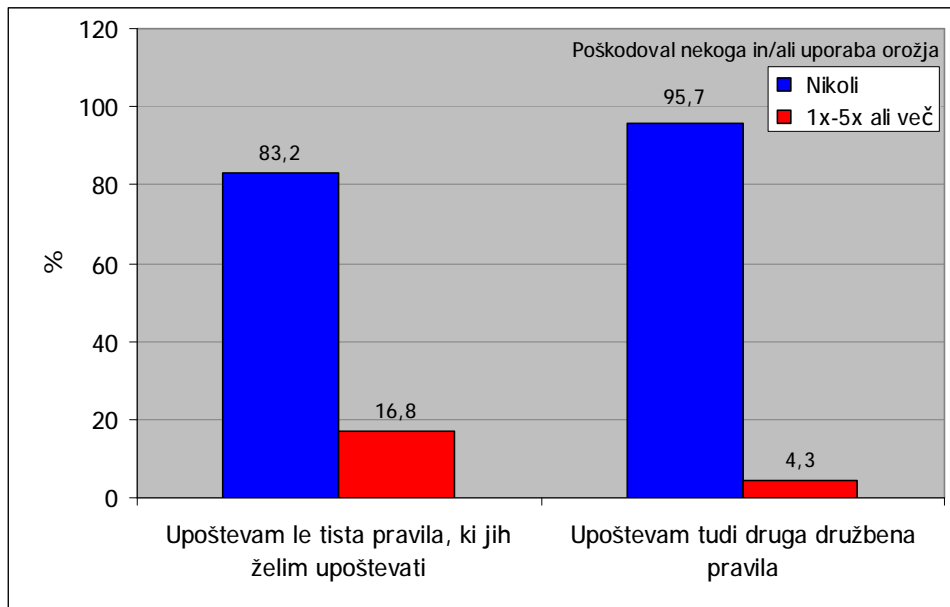

Boljši povprečni šolski uspehu ob koncu zadnjega trimesetra pred anketiranjem so imeli anketiranci, ki upoštevajo družbena pravila, kot tisti anketirani dijaki, ki običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati. Razlika je bila statistično pomembna ($p = 0,001$).

4.2.1.6 Upoštevanje družbenih pravil in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na to, ali anketiranci običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati, odgovorilo 73,6% anketiranih dijakov.

Slika 36. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in upoštevanje družbenih pravil, srednješolci MOK, 2003

V skupini anketirancev, ki upoštevajo samo tista družbena pravila, ki jih želijo upoštevati, je bil statistično pomembno večji delež ($p < 0,0005$) nasilnih dijakov v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem kot v skupini anketirancev, ki običajno upoštevajo tudi druga družbena pravila.

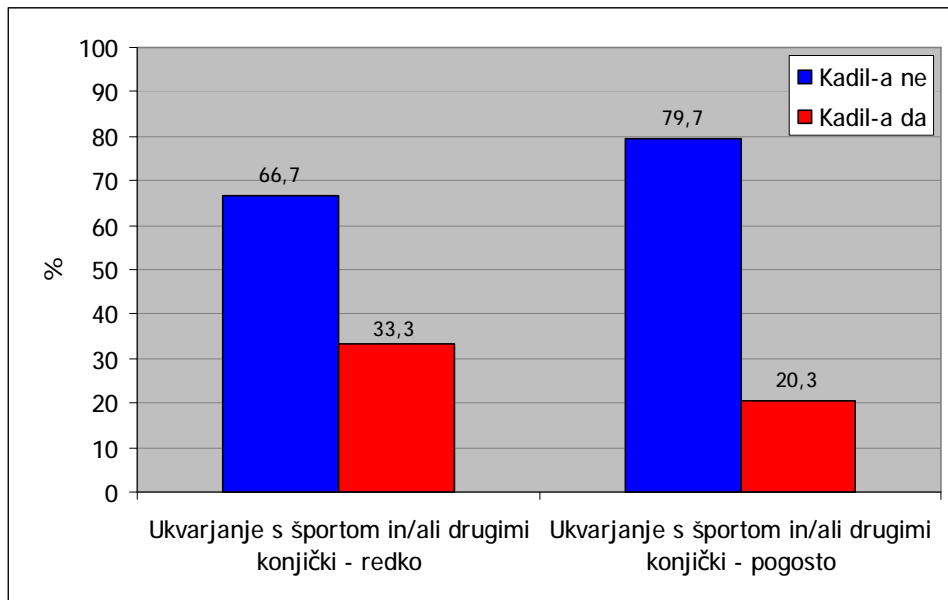
4.3 PROSTI ČAS

4.3.1 UKVARJANJE S ŠPORTOM IN/ALI DRUGIMI KONJIČKI

4.3.1.1 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 98,8% anketiranih dijakov.

Slika 37. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

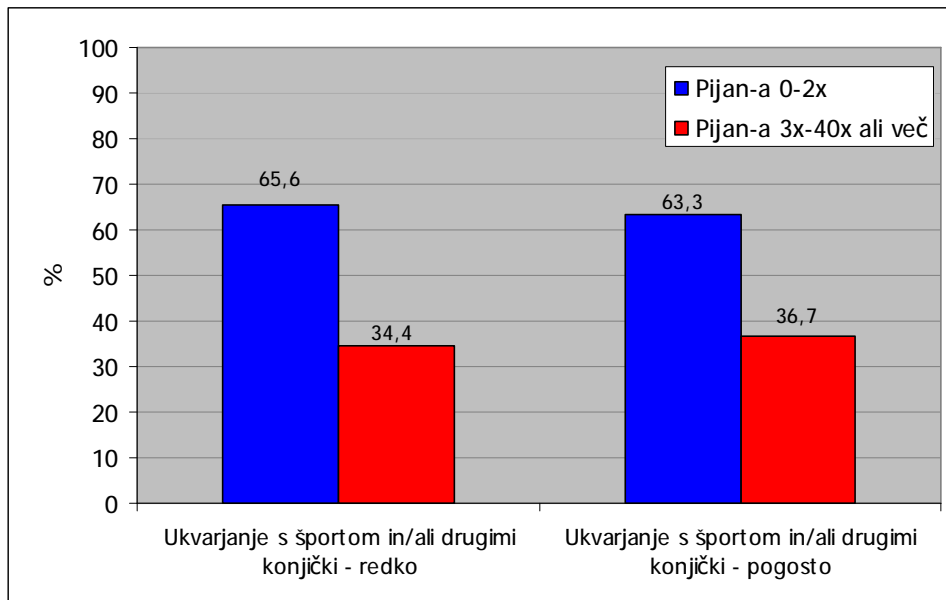

V skupini anketirancev, ki se nikoli ali redko ukvarjajo v prostem času s športom in/ali drugimi konjički, je bil večji delež rednih kadilcev v mesecu pred anketiranjem kot v skupini anketiranih dijakov, ki so v prostem času športno aktivni in/ali se ukvarjajo še z drugimi konjički (igrajo na inštrument, pojejo, rišejo, pišejo ...). Razlika je bila statistično pomembna ($p = 0,02$).

4.3.1.2 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 96,3% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 38. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

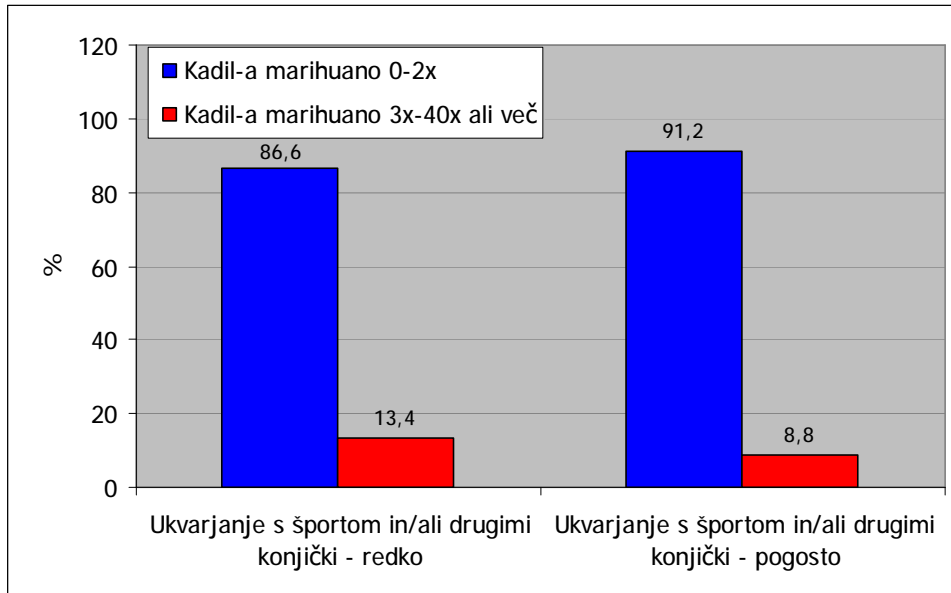

Med anketiranci, ki se redko oziroma pogosto ukvarjajo s športom in/ali drugimi konjički v prostem času ni bilo statistično pomembnih razlik v pogostosti opijanja z alkoholnimi pijačami.

4.3.1.3 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 97,5% anketirancev.

Slika 39. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

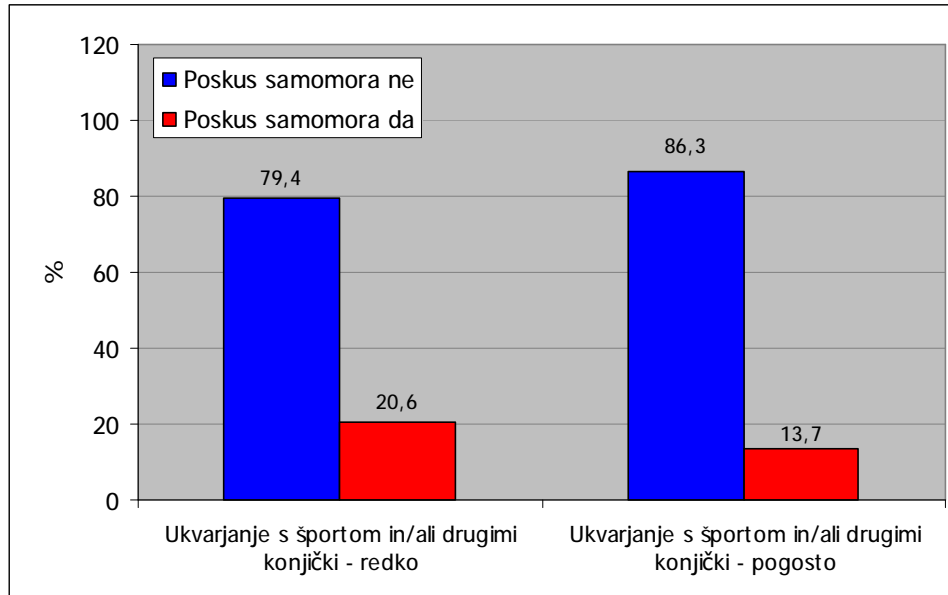

Anketiranci, ki se v prostem času nikoli ali redko ukvarjajo s športom in/ali drugimi konjički, so nekoliko pogosteje uživali marihuano ali hašiš kot anketirani dijaki, ki se v prostem času pogosto rekreirajo in/ali ukvarjajo z drugimi konjički, ampak ta razlika ni bila statistično pomembna.

4.3.1.4 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 94,8% anketirancev.

Slika 40. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

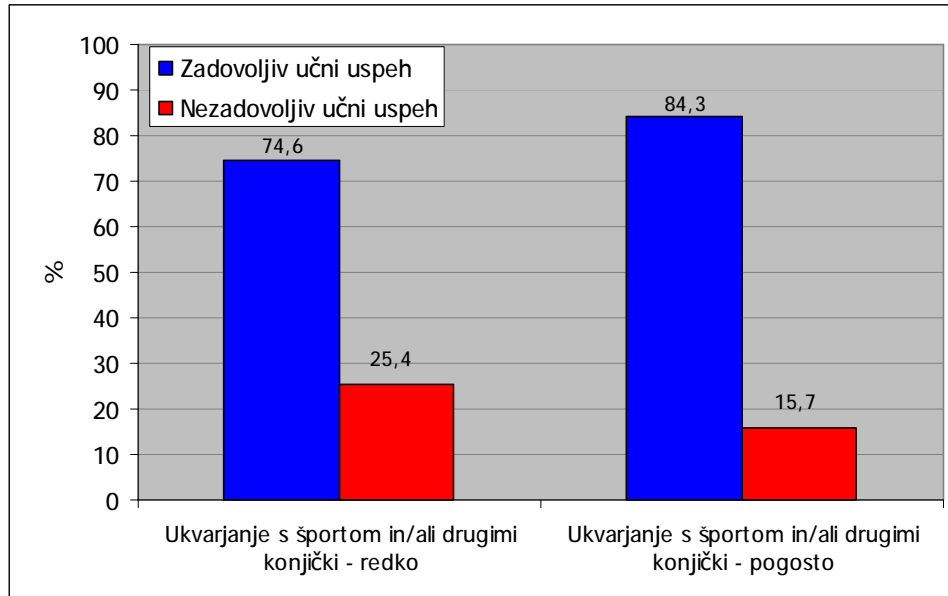

Anketiranci, ki niso športno in/ali drugače aktivni v prostem času, so v nekoliko večjem odstotku poskusili v svojem življenju storiti samomor (20,6%) kot anketirani dijaki, ki se v prostem času pogosto ukvarjajo s športom in/ali drugimi konjički (13,7%). Ugotovljena razlika med opazovanima skupinama ni statistično pomembna.

4.3.1.5 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 98% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 41. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

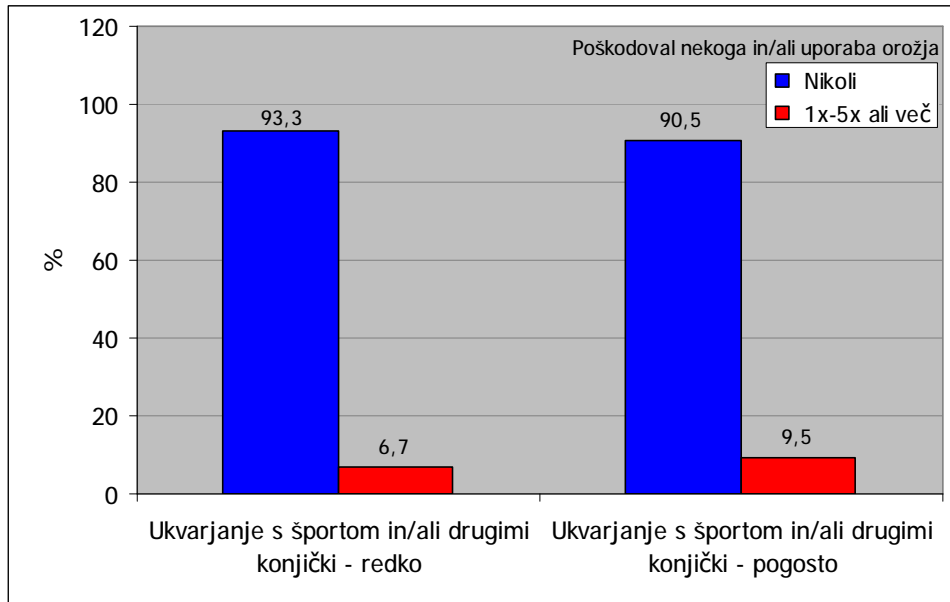

V primerjavi učnega uspeha med opazovanima skupinama ugotovljamo nekoliko boljši učni uspeh v skupini anketirancev, ki se v prostem času pogosto ukvarjajo s športom in/ali drugimi konjički (15,7% z nezadovoljivim učnim uspehom) kot v skupini anketiranih dijakov, ki niso ali so redko športno aktivni v prostem času (25,4% z nezadovoljivim učnim uspehom). Ugotovljena razlika v učnem uspehu ni statistično pomembna.

4.3.1.6 Ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički ter nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na ukvarjanje anketirancev v prostem času s športom in/ali drugimi konjički odgovorilo 95,1% anketiranih dijakov.

Slika 42. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem ter ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času, srednješolci MOK, 2003

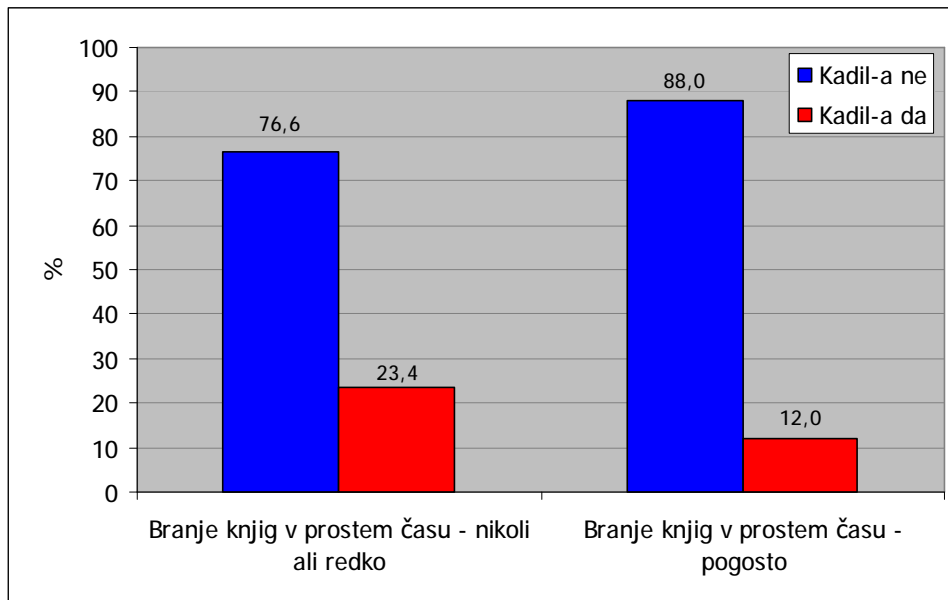
Statistično pomembne razlike v pojavu nasilja anketirancev v preteklih 12. mesecih med opazovanima skupinama (redko oziroma pogosto ukvarjanje s športom in/ali drugimi konjički v prostem času) ni bilo.

4.3.2 BRANJE KNJIG ZA ZABAVO

4.3.2.1 Branje knjig za zabavo in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 98,8% anketiranih dijakov.

Slika 43. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

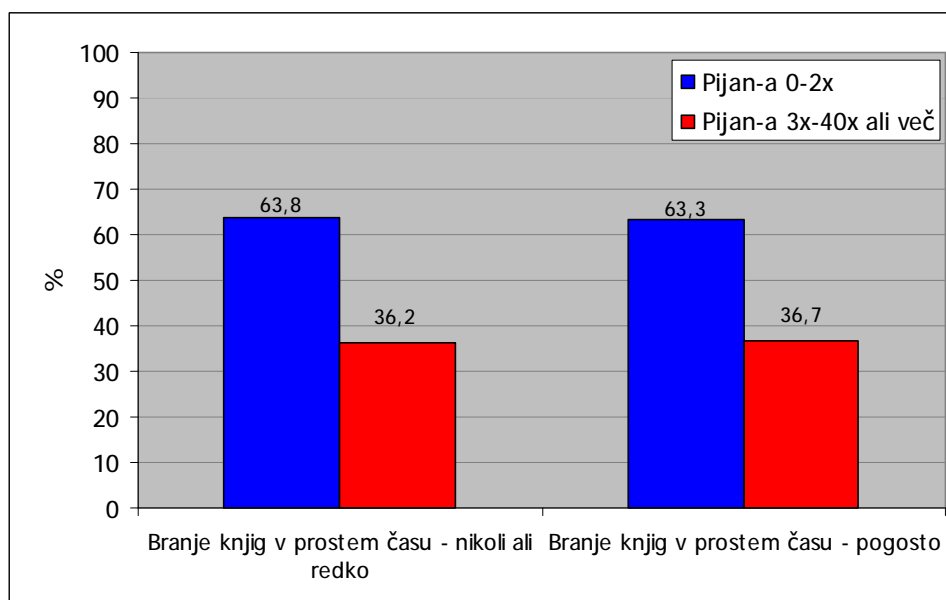

V skupini anketirancev, ki nikoli ali redko berejo knjige za zabavo v prostem času, je bilo 23,4% tistih anketirancev, ki so zadnjih 30. dneh pred anketiranjem redno kadili (1 ali več cigaret dnevno). V drugi opazovani skupini anketiranih dijakov, ki v prostem času pogosto berejo knjige za zabavo, je bil delež rednih kadilcev v zadnjih 30. dneh nižji (12,%). Ugotovljena razlika ni bila statistično pomembna.

4.3.2.2 Branje knjig za zabavo in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 96,6% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 44. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

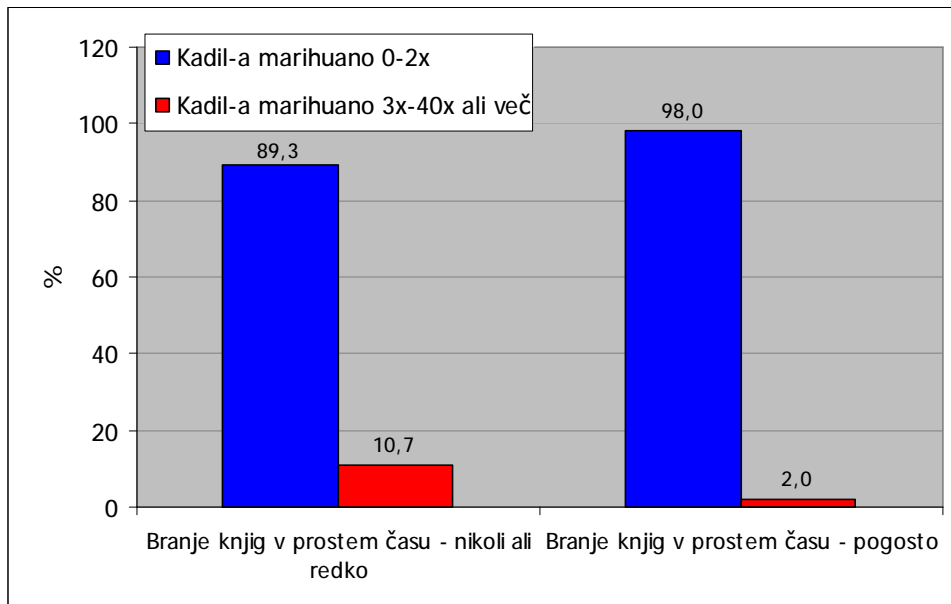

V obeh opazovanih skupinah (redko oziroma pogosto branje knjig za zabavo v prostem času) je bil enak delež tistih anketirancev, ki so bili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem pogosto pijani (36%).

4.3.2.3 Branje knjig za zabavo in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 97,3% anketirancev.

Slika 45. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

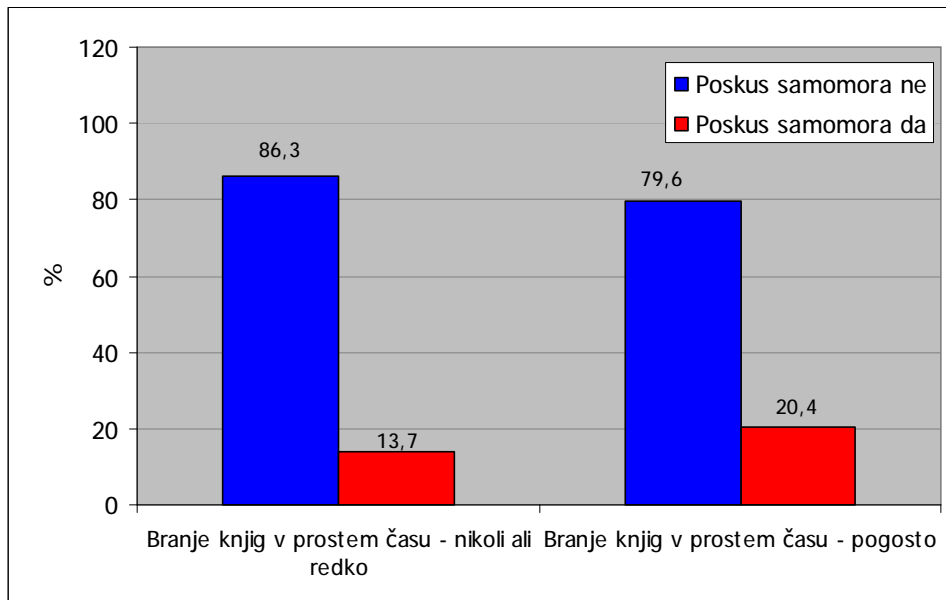

V skupini anketirancev, ki nikoli ali redko v prostem času berejo knjige za zabavo, je bil višji delež anketirancev, ki so v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem pogosto (3x-40x ali več) kadili marihuano ali hašiš, kot v skupini anketiranih dijakov, ki v prostem času pogosto berejo knjige za zabavo. Ugotovljena razlika ni bila statistično pomembna.

4.3.2.4 Branje knjig za zabavo in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 94,6% dijakov, ki so sodelovali v anketi.

Slika 46. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

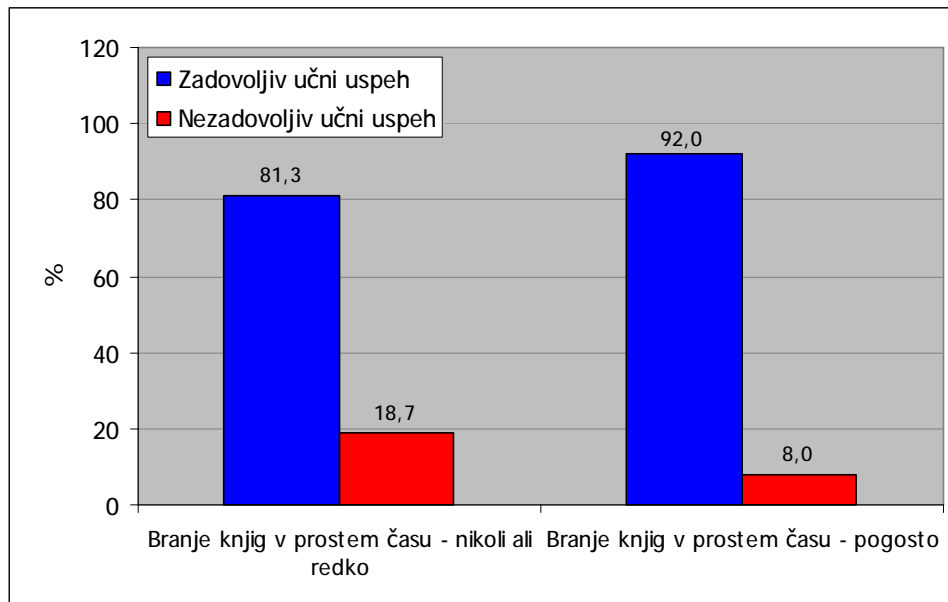

Statistično pomembnejše razlike v poskusu samomora med opazovanima skupinama ni bilo. Nekoliko višji delež tistih anketirancev, ki so v svojem življenju že poskusili storiti samomor, je bil v skupini anketiranih dijakov, ki v prostem času pogosto berejo knjige.

4.3.2.5 Branje knjig za zabavo in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 97,8% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 47. Delež (%) anketirancev, ki so imeli slabši učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

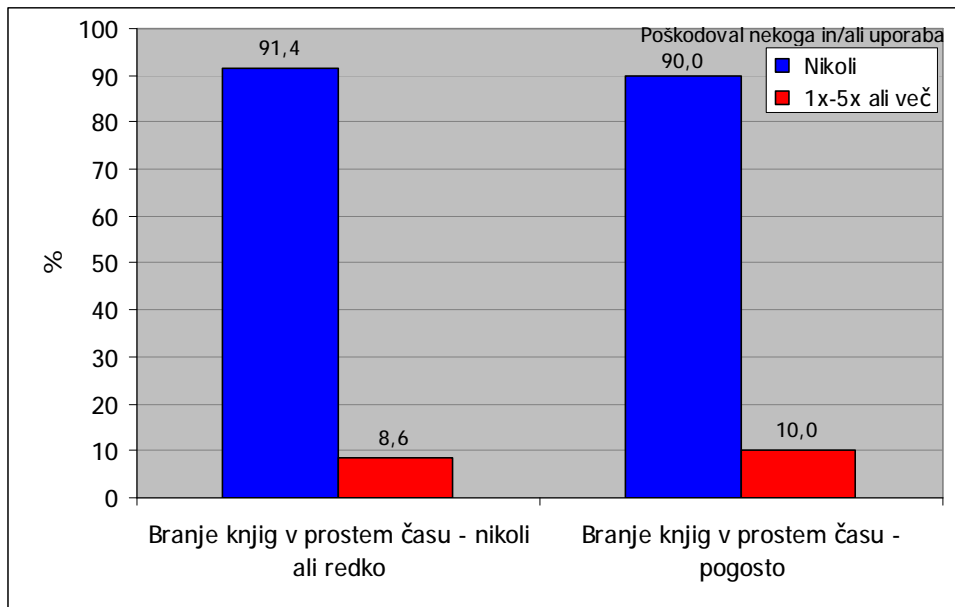

Pri skupini anketirancev, ki v prostem času pogosto berejo knjige za zabavo (8% z nezadovoljivim učnim uspehom), ugotavljamo boljši povprečni učni uspeh ob koncu zadnjega trimestra kot pri skupini anketirancev, ki v prostem času nikoli ali redko berejo knjige za zabavo (18,7% z nezadovoljivim učnim uspehom). Opažena razlika ni bila statistično pomembna.

4.3.2.5 Branje knjig za zabavo in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na branje knjig (ne šolskih) za zabavo v prostem času odgovorilo 95,1% anketiranih dijakov.

Slika 48. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in branje knjig za zabavo v prostem času, srednješolci MOK, 2003

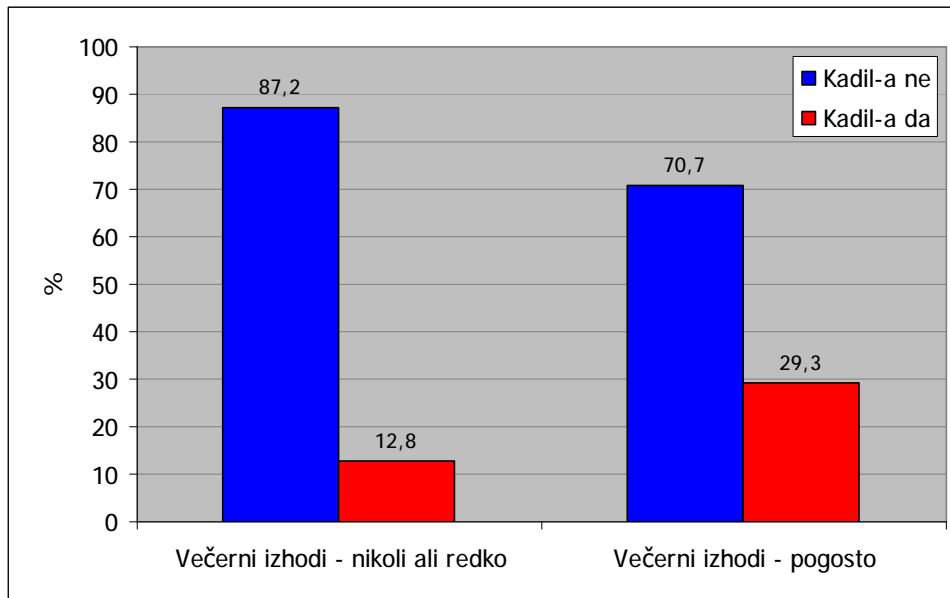
Statistično pomembne razlike v pojavu nasilja anketirancev v zadnjem letu dni pred anketiranjem med opazovanima skupinama (redko oziroma pogosto branje knjig za zabavo v prostem času) nismo ugotovili.

4.3.3 VEČERNI IZHODI

4.3.3.1 Večerni izhodi in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 99% dijakov sodelujočih v anketi.

Slika 49. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

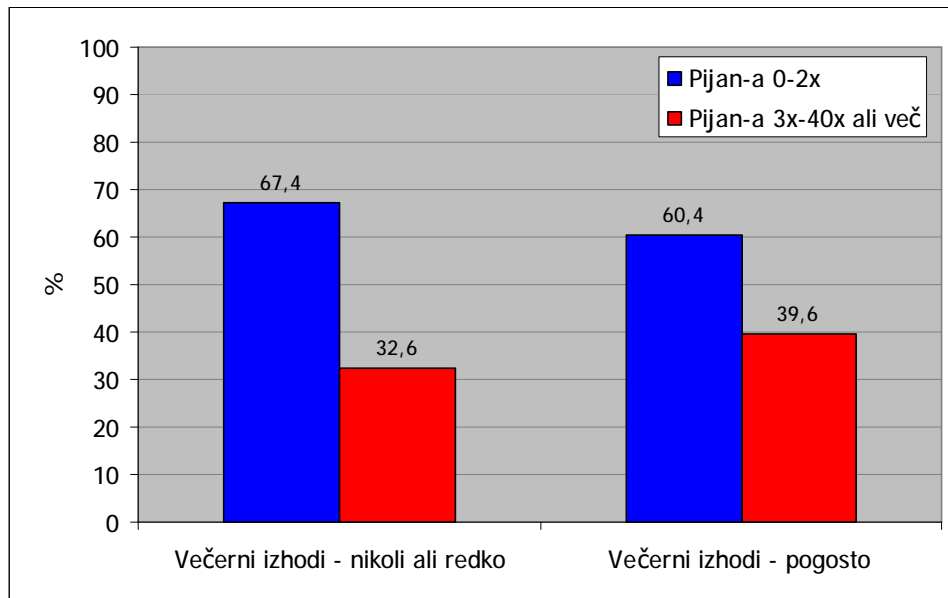

V skupini anketiranih dijakov, ki pogosto odhajajo ven s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.), je bilo 29,3% rednih kadilcev v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem. V skupini anketirancev, ki nikoli ali redko odhajajo ven s prijatelji, je bil delež rednih kadilcev statistično pomembno ($p < 0,0005$) nižji in je znašal 12,8%.

4.3.3.2 Večerni izhodi in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 96,6% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 50. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

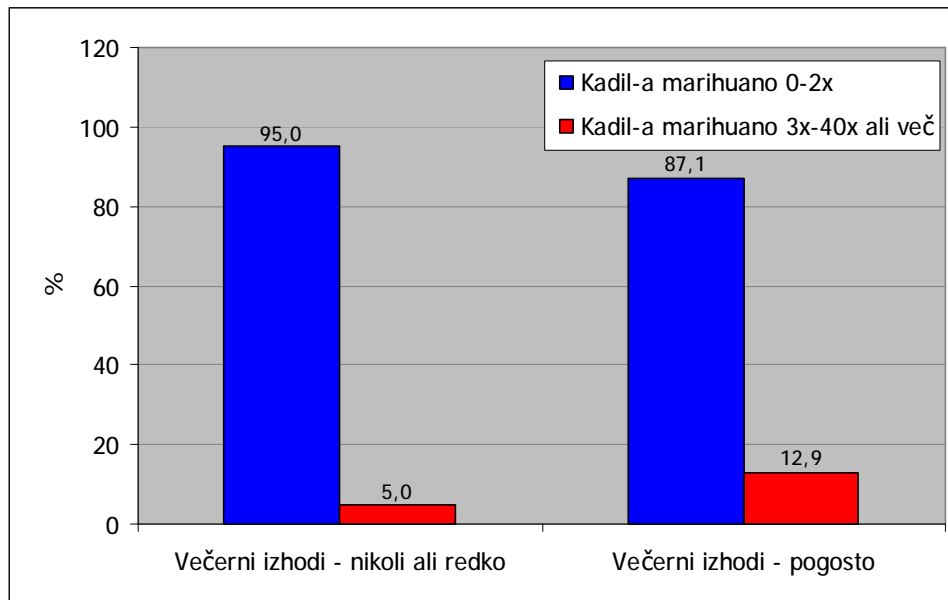

Nekoliko večji delež pogosto pijanih anketirancev (3x-40x ali več) v mesecu pred anketiranjem smo ugotovili v skupini anketiranih dijakov, ki grede pogosto zvečer ven s prijatelji (39,6%) kot v drugi skupini anketirancev, ki nikoli ali samo občasno odhajajo zvečer ven s prijatelji (32,6%). Razlika med opazovanima skupinama ni bila statistično pomembna.

4.3.3.3 Večerni izhodi in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 97,5% anketirancev.

Slika 51. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

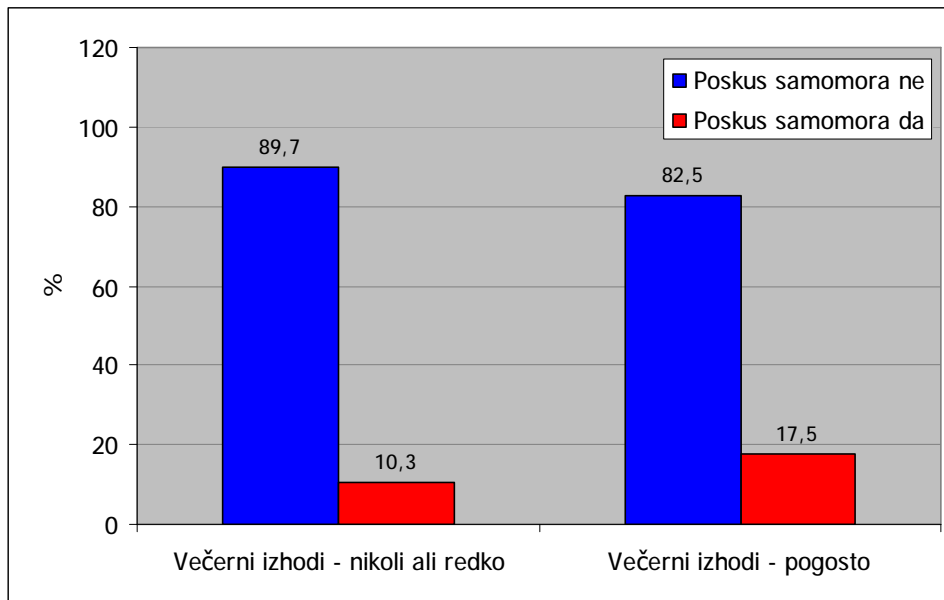

V skupini anketirancev, ki gredo pogosto zvečer ven s prijatelji, je bil višji delež anketiranih dijakov, ki so pogosto kadili marihuano ali hašiš v preteklih 30. dneh pred anketiranjem (12,9%) kot v skupini anketirancev, ki so redko odhajali zvečer ven s prijatelji (5%). Razlika je bila statistično značilna ($p = 0,007$).

4.3.3.4 Večerni izhodi in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 95,1% dijakov, ki so izpolnili anketni vprašalnik.

Slika 52. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

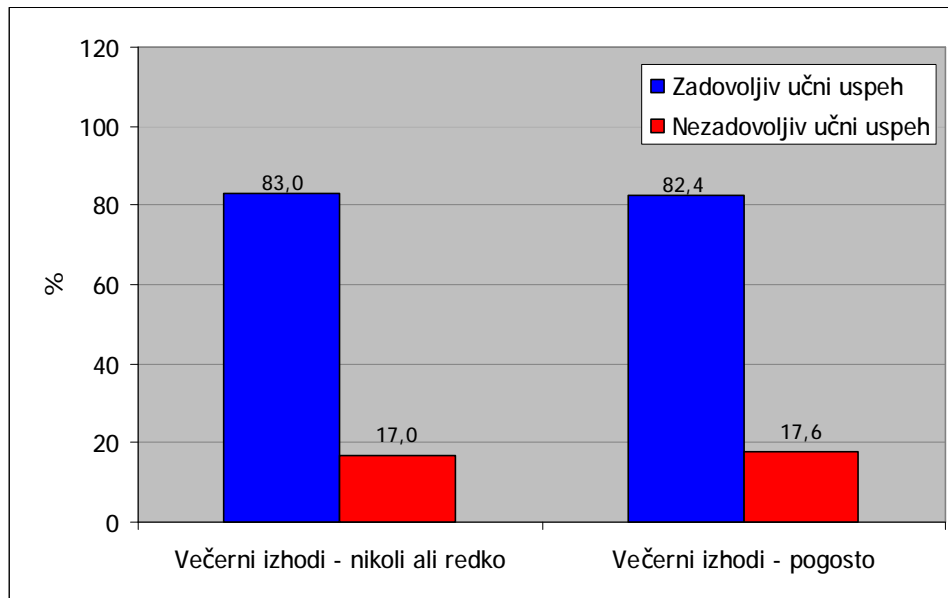

Anketiranci, ki so pogosto hodili zvečer ven s prijatelji, so pogosteje poskusili storiti samomor v primerjavi z anketiranci, ki so redko ali nikoli hodili zvečer ven s prijatelji. Ta razlika je bila statistično značilna ($p = 0,043$).

4.3.3.5 Večerni izhodi in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 98% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 53. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

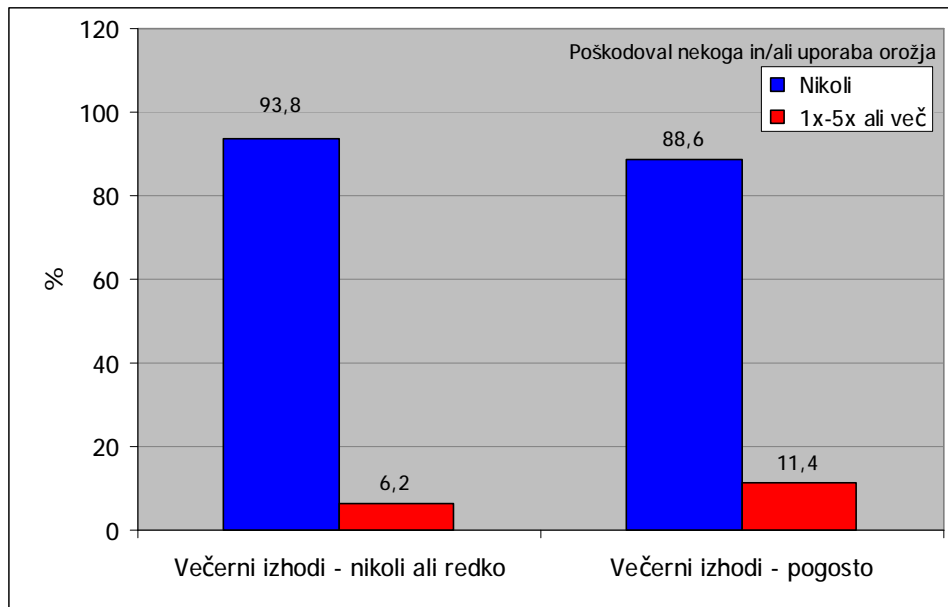

Statistično pomembnejše razlike v povprečnem učnem uspehu anketirancev ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem med opazovanima skupinama (redki oziroma pogosti večerni izhodi) ni bilo. V obeh skupinah anketirancev je bil enak odstotek učno neuspešnih anketirancev.

4.3.3.6 Večerni izhodi in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na večerne izhode s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.) odgovorilo 95,3% anketiranih dijakov.

Slika 54. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in večerni izhodi s prijatelji, srednješolci MOK, 2003

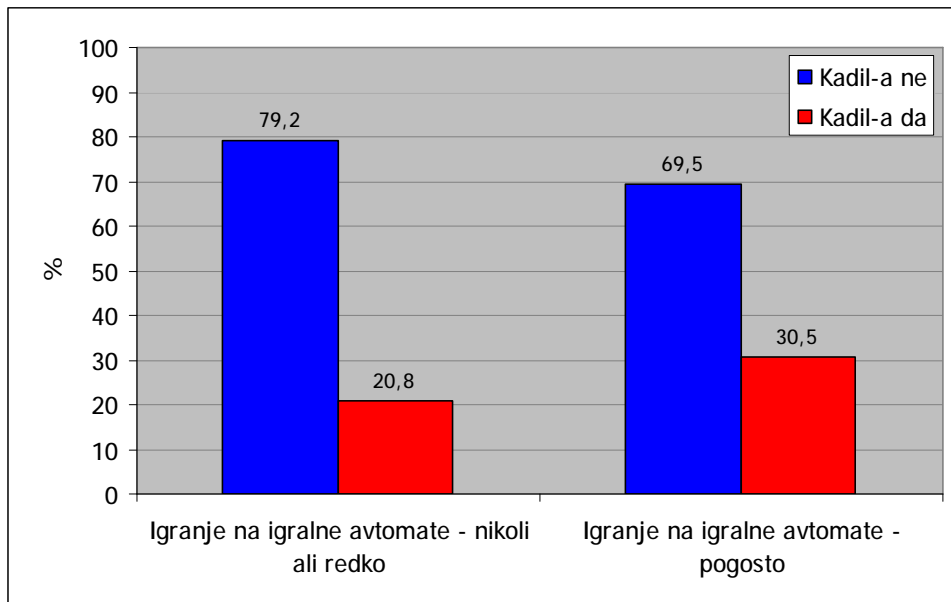
Razlika v pojavu nasilja med opazovanima skupinama (pogosti oziroma redki večerni izhodi s prijatelji) ni bila statistično značilna.

4.3.4 IGRANJE NA IGRALNE AVTOMATE

4.3.4.1 Igranje na igralne avtomate in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh (1 cigareta in več dnevno) je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 99,8% dijakov sodelujočih v anketi.

Slika 55. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

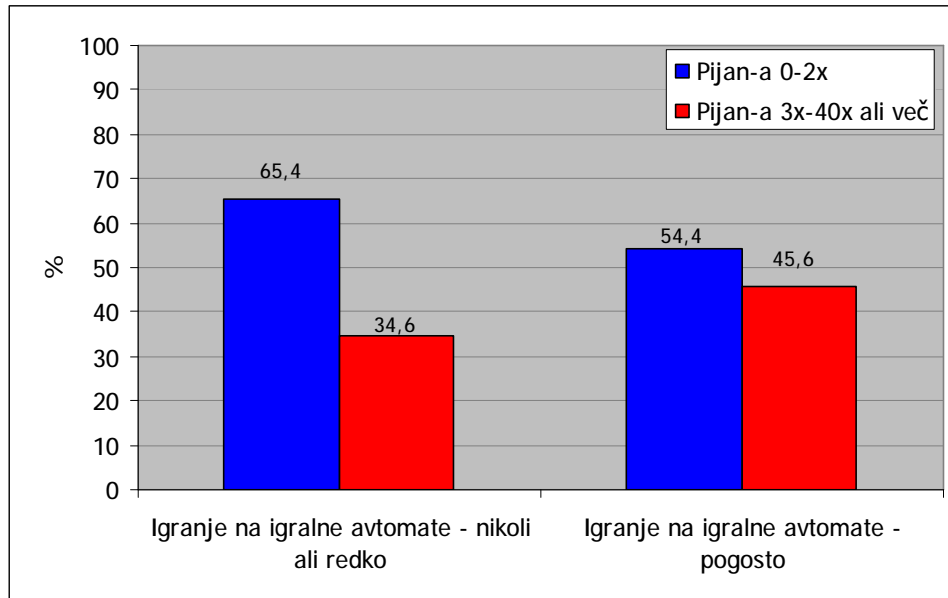

Statistično pomembne razlike v pogostnosti kajenja med anketiranci, ki so pogosto oziroma redko igrali na igralne avtomate, ni bilo.

4.3.4.2 Igranje na igralne avtomate in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh, je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 97,3% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 56. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

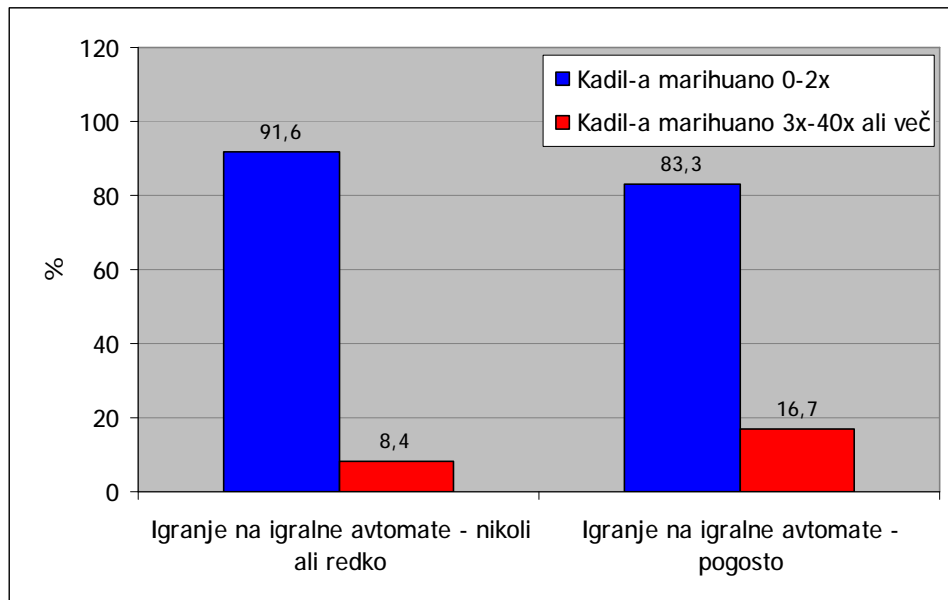

Med skupino anketirancev, ki v prostem času pogosto igrajo na igralne avtomate za denar in skupino anketirancev, ki nikoli ali redko igrajo na igralne avtomate, ni bilo statistično pomembne razlike v pogostosti opijanjanja od alkoholnih pijač.

4.3.4.3 Igranje na igralne avtomate in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 98,3% anketirancev.

Slika 57. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

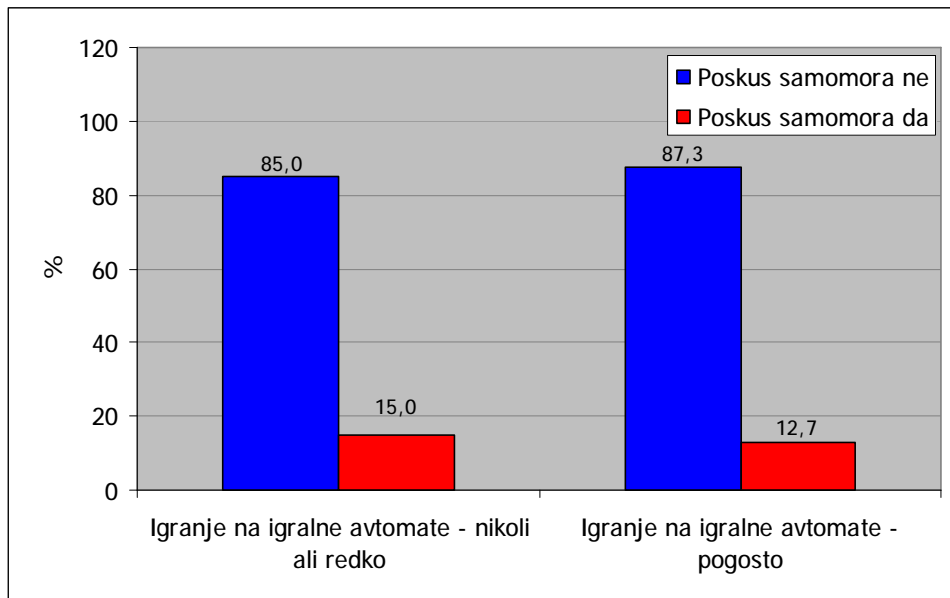

Anketiranci, ki pogosto igrajo na igralne avtomate so pogosteje kadili marihuano ali hašiš v primerjavi z anketiranci, ki redko igrajo na igralne avtomate, vendar razlika ni bila statistično značilna.

4.3.4.4 Igranje na igralne avtomate in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 95,6% dijakov, ki so izpolnili anketni vprašalnik.

Slika 58. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

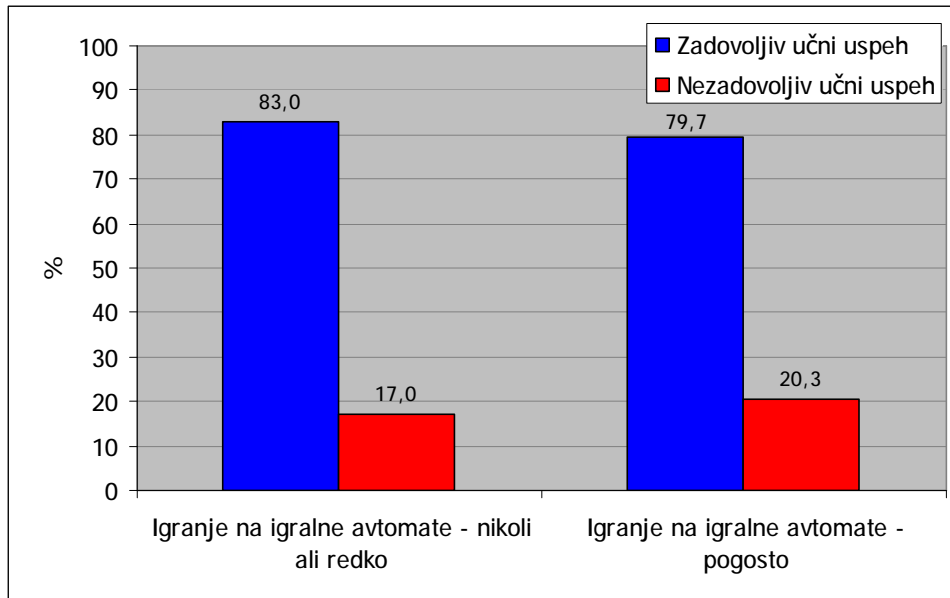

Statistično pomembnejše razlike ($p = 0,657$) v poskusu samomora med opazovanima skupinama (redko oziroma pogosto igranje na igralne avtomate) ni bilo.

4.3.4.5 Igranje na igralne avtomate in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 98,8% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 59. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

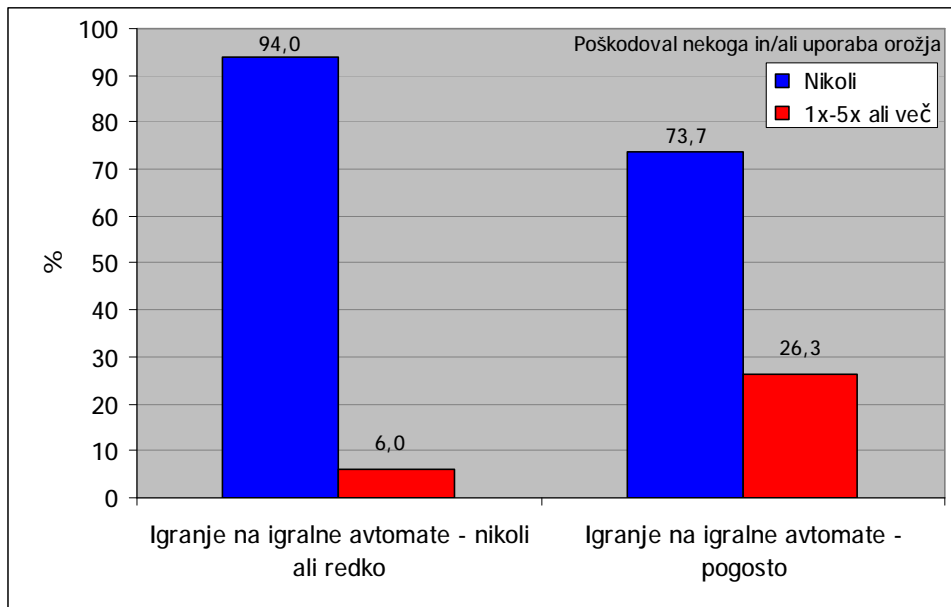

Med opazovanima skupinama (anketiranci, ki pogosto oziroma redko igrajo na igralne avtomate) ni bilo statistično pomembne razlike v povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem.

4.3.4.6 Igranje na igralne avtomate in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na igranje na igralne avtomate (na katere lahko priigraš denar) odgovorilo 95,8% anketiranih dijakov.

Slika 60. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in igranje na igralne avtomate, srednješolci MOK, 2003

Večji delež nasilnih anketirancev je bil v skupini anketirancev, ki v prostem času pogosto igrajo na igralne avtomate za denar (26,3%), kot v skupini, v kateri anketiranci nikoli ali redko igrajo na igralne avtomate (6%). Ugotovljena razlika je bila statistično pomembna ($p < 0,0005$).

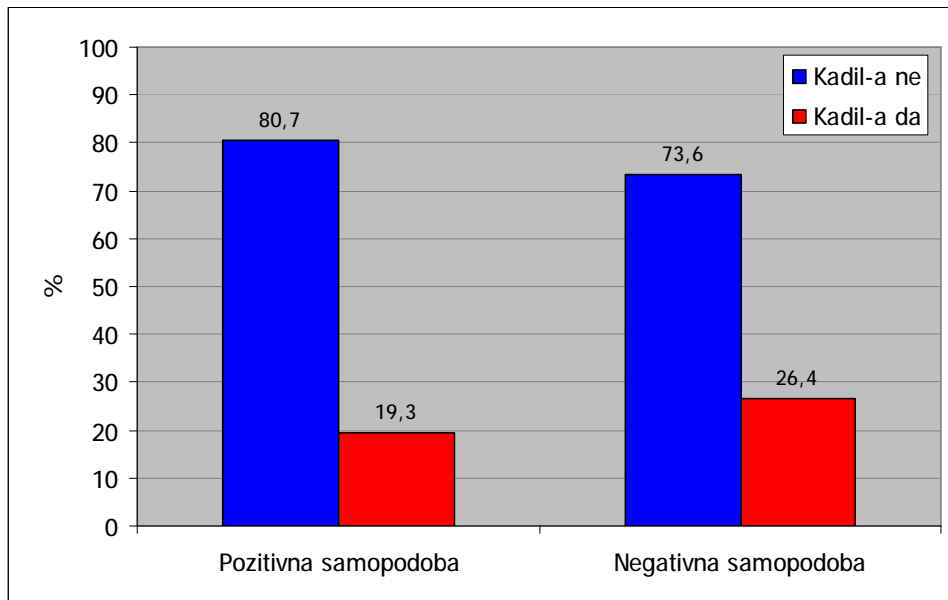
4.4 SAMOPODOBA

4.4.1 POZITIVNA SAMOPODOBA

4.4.1.1 Pozitivna samopodoba in pogostnost kajenja v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na vprašanje o pogostnosti kajenja cigaret v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem (1 cigareta in več dnevno) je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov.

Slika 61. Delež (%) anketirancev, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

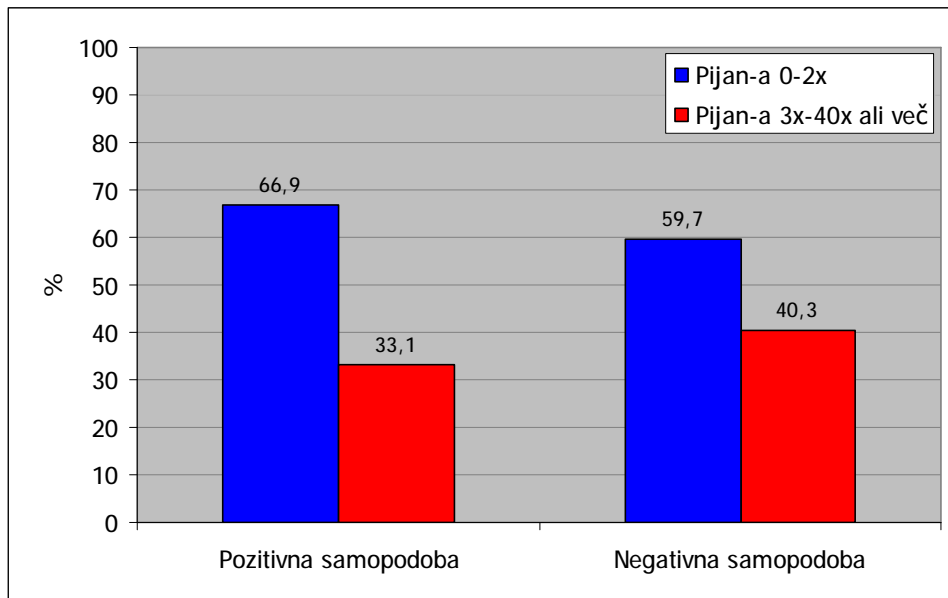

V skupini anketirancev, ki imajo pozitivno stališče do sebe in so v celoti zadovoljni s seboj, je bil delež rednih kadilcev nižji, kot v skupini anketirancev, ki imajo negativno stališče do sebe in so v glavnem nezadovoljni s seboj. Razlika ni bila statistično pomembna.

4.4.1.2 Pozitivna samopodoba in pogostnost uživanja alkohola v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na postavljeno vprašanje, kako pogosto so bili anketiranci pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 93,8% anketiranih dijakov v MOK.

Slika 62. Delež (%) anketirancev, ki so bili pijani od alkoholnih pijač v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

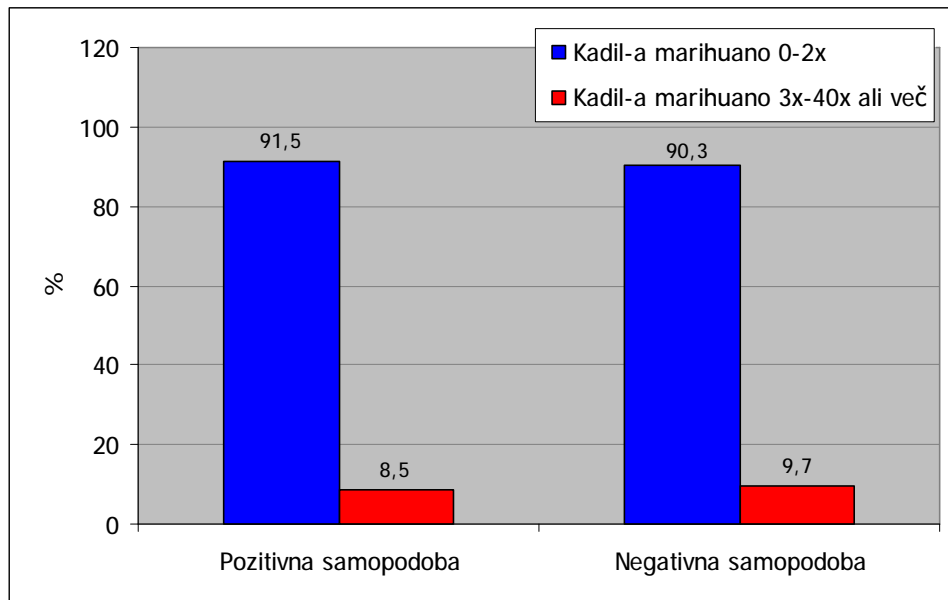

Anketiranci, ki imajo pozitivno stališče do sebe in so v celoti zadovoljni s seboj, so bili manj pogosto pijani od alkoholnih pijač v primerjavi z anketiranci, ki imajo negativno stališče do sebe. Razlika v pogosti pijanosti med skupinama ni bila statistično pomembna.

4.4.1.3 Pozitivna samopodoba in pogostnost uživanja marihuane ali hašiša v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem

Na zastavljeno vprašanje o pogostnosti kajenja marihuane (trava) ali hašiša (šit, hašiševo olje) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 94,6% anketirancev.

Slika 63. Delež (%) anketirancev, ki so uživali marihuano ali hašiš v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

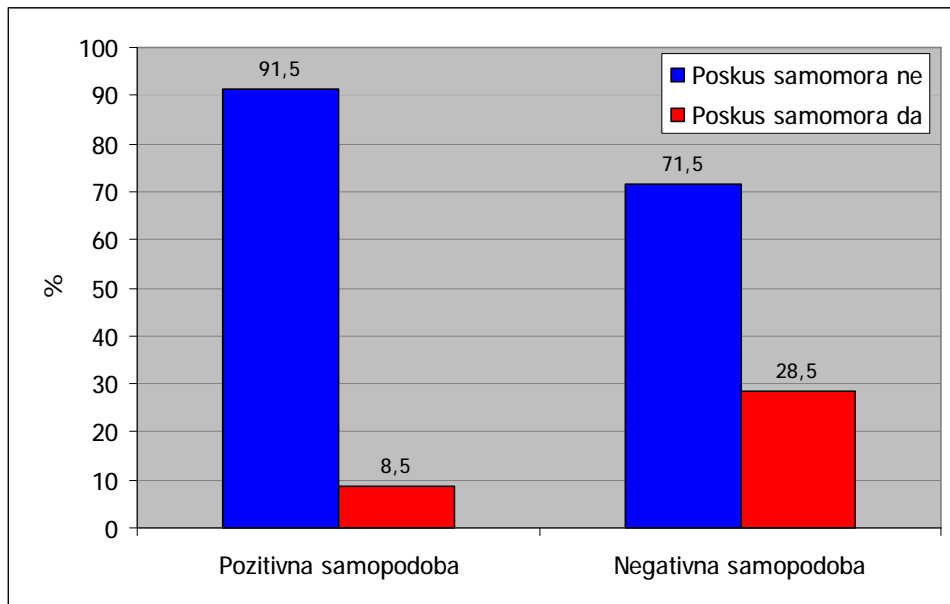

Podoben delež anketirancev, ki so v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem pogosto uživali marihuano ali hašiš, je bil v obeh skupinah (anketiranci s pozitivno oziroma negativno samopodobo).

4.4.1.4 Pozitivna samopodoba in poskus samomora

Na postavljeno vprašanje, ali so anketiranci v svojem življenju že kdaj poskusili storiti samomor, je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 94,1% dijakov, ki so izpolnili anketni vprašalnik.

Slika 64. Delež (%) anketirancev, ki so vsaj 1x v svojem življenju že poskusili storiti samomor in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

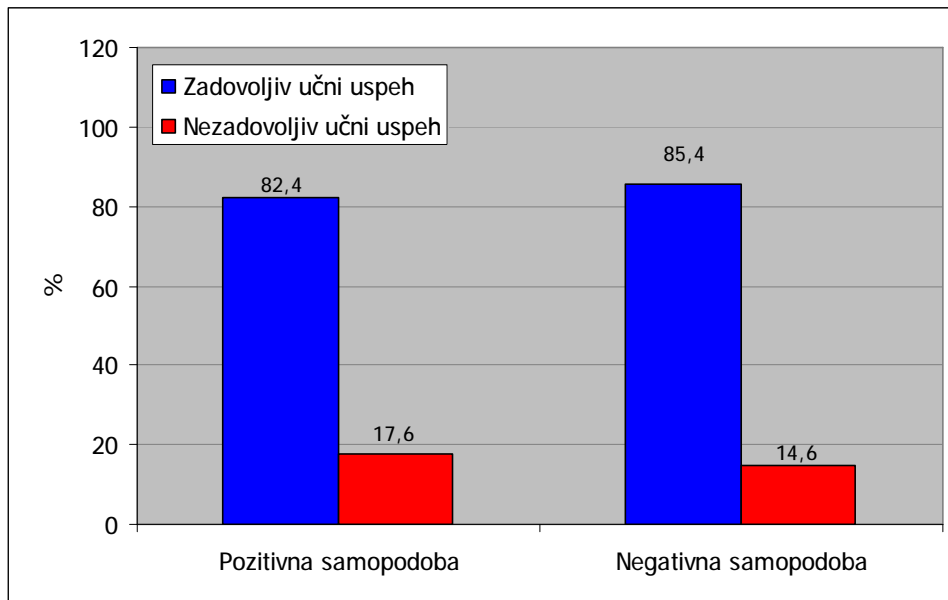

Anketiranci, ki imajo negativno stališče do sebe, so pogosteje poskusili storiti samomor v primerjavi z anketiranci, ki imajo pozitivno stališče do sebe. Ugotovljena razlika v poskusu samomora med skupinama je bila statistično pomembna ($p < 0,0005$).

4.4.1.5 Pozitivna samopodoba in učni uspeh

Na vprašanje o povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 94,8% anketiranih dijakov 1. letnikov srednjih šol MOK.

Slika 65. Delež (%) anketirancev, ki so imeli nezadovoljiv učni uspeh v zadnjem trimestru pred anketiranjem in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

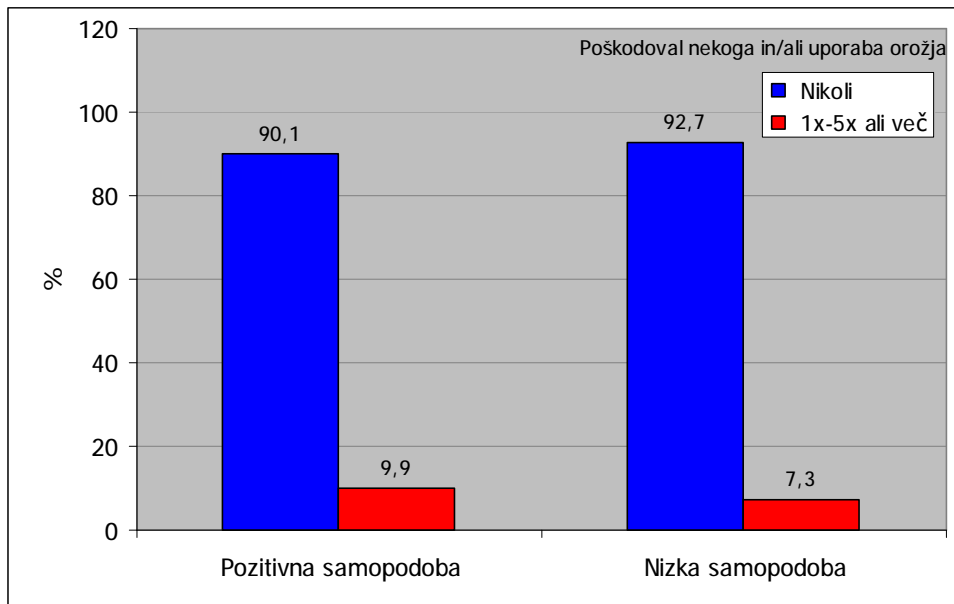

V povprečnem šolskem uspehu ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem med anketiranci s pozitivno oziroma negativno samopodobo nismo ugotovili statistično pomembne razlike.

4.4.1.6 Pozitivna samopodoba in nasilje

Na postavljeno vprašanje, kolikokrat si v preteklih 12. mesecih pred anketiranjem nekoga poškodoval tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali odpeljati k zdravniku in/ali uporabil kakršno koli orožje, da bi dobil nekaj od nekoga, je glede na zadovoljstvo s seboj in pozitivno stališče do samega sebe odgovorilo 95,3% anketiranih dijakov.

Slika 66. Delež (%) anketirancev, ki so bili nasilni v zadnjih 12. mesecih pred anketiranjem in pozitivna samopodoba, srednješolci MOK, 2003

Med anketiranci s pozitivnim oziroma negativnim stališčem do sebe ni bilo statistično pomembne razlike v pojavu nasilja.

5 RAZPRAVA

Od skupnega števila v raziskavo zajetih anketiranih dijakov (406) jih približno 5% živi v novonastali družini (oče ali mati, očim ali mačeha in ostali družinski člani), približno 10% jih živi samo z enim od staršev in približno 5% jih živi brez staršev s skrbniki, s katerimi so ali niso v sorodstvu. Tip družine, v kateri živijo anketiranci, se je pokazal kot pomemben dejavnik tveganja pri pogostosti kajenja in uživanja marihuane ali hašiša. Anketiranci, ki živijo v novonastali družini po ločitvi staršev in tisti, ki živijo v drugih oblikah skupnega gospodinjstva s skrbniki, so v statistično pomembno ($p = 0,018$ in $p = 0,008$) večjem deležu redno kadili cigarete (38,9% in 36,8%) in marihuano ali hašiš (26,3% in 22,2%) v primerjavi z anketiranci iz klasične družine in nepopolne družine, kjer je bil nižji delež rednih kadilcev cigaret (19,2% in 28,2%) in tistih, ki so pogosto kadili marihuano ali hašiš (6,4% in 7,7%).

Tip družine se je pokazal tudi, kot pomemben dejavnik tveganja, pri pojavu nasilja. Od vseh anketirancev je približno 9% dijakov v zadnjem letu nekoga poškodovalo, tako močno, da ga je bilo treba obvezati ali poiskati zdravniško pomoč in/ali je uporabilo orožje, da bi nekaj pridobili. Pojav je bil pogostejši med fanti (15,5% kot med dekleti (2,6%). Med anketiranci, ki so v letu pred anketiranjem bili nasilni, je bil statistično pomembno ($p = 0,003$) večji delež tistih dijakov, ki živijo v gospodinjstvu s skrbniki torej brez staršev. Delež nasilnih med njimi je znašal 36,8%, v ostalih oblikah družine je bil ta delež značilno nižji (klasična družina 6,8%, novonastala družina 0% in nepopolna družina 5,6%).

Določanje pravil s strani staršev se je pokazalo kot statistično pomembno le pri učnem uspehu in pojavu nasilja. Anketiranci, katerih starši pogosto določajo pravila obnašanja ali početja, so v večjem deležu (24,6%) imeli slabši učni uspeh v primerjavi z anketiranci, katerih starši redko določajo natančna pravila obnašanja (14,6%). Med anketiranci, katerih starši pogosto določajo pravila obnašanja, je bil statistično pomembno ($p = 0,002$) večji delež tistih anketirancev, ki so v letu pred anketiranjem nekoga močno poškodovali in/ali uporabili orožje (18,6%). Pri anketirancih, katerih starši redko določajo natančna pravila obnašanja, je bil ta delež 6,8%. Strogost staršev se je torej pokazala kot negativni dejavnik tveganja, tako pri učnem uspehu, kot pri pojavu nasilja.

V družinskih odnosih se je kot pomemben dejavnik za pojav pogostega uživanje drog, poskusa samomora in nasilja pokazalo zaupanje v odnosih oziroma dejstvo, ali so starši seznanjeni s početjem anketirancev. Približno 30% anketiranih dijakov je odgovorilo, da njihovi starši ponavadi ne vedo, kje in s kom preživljajo večere. Anketirani dijaki iz te skupine so bili statistično pomembno ($p = 0,001$, $p = 0,006$ in $p = 0,003$) pogosteje opiti od alkoholnih pijač (45,8%), pogosteje so redno kadili cigarete (32,5%) in marihuano ali hašiš (16%) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem, kot anketirani dijaki, ki svojim staršem pogosto ali skoraj vedno zaupajo, kje in s kom preživljajo večere (31,2%, 16,8 % in 6,4%).

Od vseh anketirancev je približno 15% dijakov že poskusilo storiti samomor. Pojav je nekoliko bolj razširjen med dekleti (približno 18%) kot med fanti (približno 11%). Med opazovanima skupinama (starši pogosto oziroma redko vedo, kje in s kom dijaki preživljajo večere) obstaja statistično pomembna ($p = 0,008$) razlika v poskusu samomora. Delež anketirancev, ki so v svojem življenju že poskusili storiti samomor, je bil v skupini, kjer ni zaupanja med starši in anketiranci višji (21,4%) kot v skupini, kjer prevladuje zaupanje med starši in anketiranci (11,15%). Tudi pri pojavu nasilja se je pokazalo, da so anketiranci, katerih starši ponavadi ne vedo, kje in s kom preživljajo večere, statistično pomembno ($p = 0,03$) pogosteje nasilni (13,7%) v primerjavi z anketiranci, katerih starši so skoraj vedno seznanjeni z njihovim početjem (6,8%).

V družinskih odnosih se je pokazalo zelo pomembno dejstvo, ali so anketiranci zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev. Rezultati so pokazali, da je približno 26% anketirancev zelo redko deležnih topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev. Ta skupina anketirancev je statistično pomembno ($p = 0,018$, $p = 0,02$ in $p = 0,048$) pogosteje kadila (30,1%), se opijala z alkoholnimi pijačami (45,6%) in pogosteje uživala marihuano ali hašiš (14%) v zadnjih 30. dneh pred anketiranjem v primerjavi z anketiranci, ki so zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore staršev (18,9%, 32,7% in 7,4%). Poleg tega smo v skupini anketiranih dijakov, ki so redko ali skoraj nikoli deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev, ugotovili statistično pomembno ($p < 0,0005$) večji delež tistih dijakov, ki so v svojem življenju že poskusili storiti samomor (27,7%), kot v skupini anketirancev, ki so pogosto ali skoraj vedno deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev (9,7%).

V skupini anketiranih dijakov, ki so ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, je bilo 19,7% dijakov, ki so redno kadili v zadnjih 30. dneh. V drugi skupini, kjer prevladuje nezadovoljstvo med anketiranci in starši, je bil delež rednih kadilcev bistveno višji (32,7%). Razlika je bila statistično pomembna ($p = 0,034$).

V skupini anketirancev, ki so ponavadi zadovoljni z odnosi s starši, je 11,9% dijakov vsaj 1 krat v svojem življenju poskusilo storiti samomor. Ta delež je bistveno višji v skupini anketirancev, kjer prevladuje nezadovoljstvo v družini (29,4%). Glede na rezultate hi-kvadrat testa ($p = 0,001$) ugotavljamo statistično pomembno razliko med opazovanima skupinama v poskusu samomora.

Zadovoljstvo anketirancev z odnosi, ki jih imajo s svojimi starši, se je pokazalo tudi v učnem uspehu anketirancev. V skupini anketirancev, kjer v družini prevladuje zadovoljstvo med starši in anketiranci, je bistveno nižji odstotek (14,6%) anketirancev slabim učnim uspehom kot v skupini anketirancev, ki so ponavadi nezadovoljni z odnosi s svojimi starši (26,9%). Učni uspeh se tudi razlikuje po spolu, dekleta imajo v manjšem deležu (12%) slabši učni uspeh v primerjavi z fanti (22%). V analizi smo želeli ugotoviti, ali obstaja povezava med upoštevanjem družbenih norm in pravil ter drugimi opazovanimi pojavi. 46% anketirancev upošteva le tista pravila, ki jih želi upoštevati. Ugotovili smo, da so boljši povprečni šolski uspeh (11,3% s slabšim učnim uspehom) ob koncu zadnjega trimestra pred anketiranjem imeli anketiranci, sprejemljivejši do družbenih norm kot tisti anketirani dijaki, ki običajno upoštevajo le tista pravila, ki jih želijo upoštevati (25,7% s slabšim učnim uspehom). V slednji skupini je bil tudi večji delež anketirancev, ki so bili v letu pred anketiranjem nasilni (16,8%) v primerjavi z anketiranci, ki upoštevajo tudi druge družbene norme (4,3%).

Analizirali smo tudi vpliv načina izrabe prostega časa na pogostost uživanja drog, pojav nasilja, poskus samomora in učni uspeh. Rezultati analize so pokazali, da se 83% anketirancev pogosto ukvarja s športom in/ali drugimi konjički (risanje, pisanje, igranje na inštrumente). Pri analizi povezave pogostega ukvarjanja s športom in/ali drugimi konjički z uživanjem raznih drog, nasiljem, poskusom samomora in učnim uspehom smo ugotovili le, da je delež rednih kadilcev statistično pomembno ($p = 0,02$) nižji med anketiranci, ki se redno ukvarjajo s športom in/ali drugimi konjički in znaša 20,3% v primerjavi anketiranci, ki se redko ukvarjajo s športom in/ali drugimi

konjički (33,3%). Pri drugih opazovanih pojavih pa nismo ugotovili statistično pomembne povezave.

Od vseh anketirancev približno polovica pogosto hodi ven zvečer s prijatelji. V skupini anketiranih dijakov, ki pogosto odhajajo ven s prijatelji (v disko, v kavarno, na zabavo ipd.), je bil statistično pomembno ($p < 0,0005$ in $p = 0,007$) večji delež tistih, ki pogosto uživajo marihuano (12,9%) in redno kadijo cigarete (29,3%) v primerjavi z anketiranci, ki redko ali nikoli ne odhajajo ven zvečer s prijatelji (5% in 12,8%). V skupini anketirancev s pogostimi večernimi izhodi je bil delež anketirancev, ki so v svojem življenju že poskusili storiti samomor višji (17,5%) kot v drugi opazovani skupini, kjer je ta delež znašal 10,3%. Ugotovljena razlika v poskusu samomora med opazovanima skupinama je bila glede na rezultat hi-kvadrat testa ($p = 0,043$) statistično pomembna.

Iz rezultatov analize izhaja, da skoraj 15% anketirancev pogosto igra na igralne avtomate. Pogosto igranje na igralne avtomate se je pokazalo kot dejavnik tveganja pri pojavu nasilja. Bistveno večji delež nasilnih anketirancev je bil v skupini anketirancev, ki v prostem času pogosto igrajo na igralne avtomate za denar (26,3%) kot v skupini, v kateri anketiranci nikoli ali redko igrajo na igralne avtomate (6%). Glede na rezultat hi-kvadrat testa ($p < 0,0005$) ugotavljamo statistično pomembne razlike v pojavu nasilja anketirancev v letu pred anketiranjem med opazovanima skupinama.

Rezultati anketiranja so pokazali, da ima približno 33% anketirancev negativno stališče do sebe. Samopodoba anketirancev oziroma stališče, ki ga anketiranci imajo do sebe, se je pokazalo kot pomemben dejavnik tveganja pri pojavu samomorilnosti. V skupini anketirancev, ki imajo negativno stališče do sebe, je 28,5% anketirancev vsaj 1 krat v svojem življenju poskusilo storiti samomor. Teh anketirancev je bilo v skupini s pozitivno samopodobo 8,5%. Glede na rezultate hi-kvadrat testa ($p < 0,0005$) ugotavljamo statistično pomembne razlike v poskusu samomora med opazovanima skupinama.

6 ZAKLJUČKI

- Anketiranci, ki živijo v novonastali družini po ločitvi staršev in tisti, ki živijo brez staršev s skrbniki, so pogosteje kadili cigarete in marihuano ali hašiš v primerjavi z ostalimi anketiranci.
- Približno 9% anketirancev je bilo nasilnih v letu pred anketiranjem. Pojav je bil pogostejši pri fantih.
- Med anketiranci, ki živijo s skrbniki, je bil večji delež nasilnih kot med anketiranci, ki živijo v družinah z vsaj enim od staršev.
- Odnosi v družini so se pokazali kot pomemben dejavnik tveganja pri številnih negativnih pojavih.
- Približno 15% anketirancev je že poskusilo narediti samomor. Pojav je bil pogostejši pri dekletih.
- Približno 30% anketirancev je odgovorilo, da njihovi starši ponavadi ne vedo, kje in s kom preživljajo večere. Rezultati so pokazali, da so bili ravno ti anketiranci pogosteje opiti od alkoholnih pijač, pogosteje so redno kadili cigarete in marihuano ali hašiš, pogosteje so poskušali storiti samomor in bili nasilni do drugih v primerjavi z anketiranci, katerih starši skoraj vedno vedo, kje in s kom preživljajo večere.
- 26% anketirancev je zelo redko deležnih topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev. Ta skupina anketirancev je pogosteje kadila, se opijala z alkoholnimi pijačami, pogosteje je uživala marihuano ali hašiš in poskusila storiti samomor v primerjavi z anketiranci, ki so zlahka deležni topline, skrbi in čustvene opore svojih staršev.
- Od vseh anketirancev približno polovica pogosto hodi ven zvečer s prijatelji. V tej skupini, je bil večji delež tistih, ki pogosto uživajo marihuano, redno kadijo cigarete in so že poskusili storiti samomor v primerjavi z anketiranci, ki nikoli ali redko odhajajo zvečer ven s prijatelji.
- Približno 15% anketirancev pogosto igra na igralne avtomate. Pojav je pogostejši pri fantih (24%) kot pri dekletih (5%). V tej skupini je bil večji delež nasilnih v primerjavi z anketiranci, ki nikoli ali redko igrajo na igralne avtomate.
- Pozitivna samopodoba se je pokazala kot pomemben dejavnik, pri preprečevanju samomorilnosti. Približno tretjina anketirancev ima negativno stališče do sebe. Tisti

anketiranci, ki imajo negativno stališče do sebe, so pogosteje poskusili storiti samomor v primerjavi z anketiranci, ki imajo pozitivno stališče do sebe.

7 PREDLAGANI UKREPI

- Otrokom, ki živijo v družinah po ločitvi staršev, otrokom, ki živijo v družinah z zaznamimi problemi (odvisnosti, nasilje...) in še posebej otrokom, ki ne živijo s starši, je potrebno posvetiti povečano skrb in pozornost ter jih vključiti v specifično ciljno zastavljene preventivne programe krepitev duševnega zdravja.
- Glede na visok delež dijakov, ki niso deležni zadostne skrbi, toplote in čustvene opore svojih staršev, bi bilo potrebno starše še majhnih otrok vključiti v kontinuirane izobraževalne in izkustvene programe »šole za starše«, kjer bi lahko v poteku odraščanja svojih otrok pridobivali potrebna znanja in veščine za dobro opravljanje svojih starševskih nalog.
- V poteku šolanja bi bilo potrebno več pozornosti nameniti krepitev duševnega zdravja otrok in jih vključiti v programe s ciljem pridobivanja pozitivne samopodobe. Na ta način bi lahko znižali število poskusov samomora in samomorov.
- Pogosto igranje na igralne avtomate je dejavnik tveganja za pojav nasilja. V tem segmentu bi morala tudi družba sprejeti ukrepe in zaščititi mladoletne osebe pred škodljivim igranjem na igralne avtomate.

8 LITERATURA in VIRI

1. Tomori, M. (1995b). Mladostnik – priča, žrtev in izvajalec nasilja [The adolescent – the witness, the victim and the perpetrator of violence]. V Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti: O problemih uničevalnosti in samouničevalnosti pri mladih na Slovenskem: prepoznavanje, reševanje, rehabilitacija, preventiva: priročnik 1. cikla seminarjev Namesto koga roža cveti [Destructiveness and self-destructiveness among young people in Slovenia: detection, solving, rehabilitation, prevention] str. 75-103). Ljubljana: Meridiana.
2. Tomori, M. in Zalar, B. (1998). Samomorilno vedenje [The suicidal behavior]. V M. Tomori in S. Stiković (ur), Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih [Risk factors among Slovene high school students] (str. 125-133). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
3. Zaletel-Kragelj L, Fras Z, Maučec-Zakotnik J, (2004). Tvegana vedenja, povezana z zdravjem in nekatera zdravstvena stanja pri odraslih prebivalcih Slovenije. Značilnosti in povzetek rezultatov raziskave. Ljubljana: Katedra za javno zdravje Medicinske fakultete in CINDI-Slovenija.
4. Zihel, V.S. (1995). Alkohol in njegova vloga v življenju mladostnika [Alcohol and its role in the life of the adolescent]. V Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti: O problemih uničevalnosti in samouničevalnosti pri mladih na Slovenskem: prepoznavanje, reševanje, rehabilitacija, preventiva: priročnik 1. cikla seminarjev Namesto koga roža cveti [Destructiveness and self-destructiveness among young people in Slovenia: detection, solving, rehabilitation, prevention] (str. 26-47). Ljubljana: Meridiana.
5. Sučić Vuković M, Benčič T, Ražman N, Krota R, Stergar E, (2003). Raziskava o razširjenosti uporabe tobaka, alkohola in preostalih drog med šolsko mladino Mestne občine Koper. Koper: Zavod za zdravstveno varstvo Koper, str. 1-39. Dostopno na: URL: <http://www.zzv-kp.si>
6. Skalar, M. (1985). Samovrednotenje in učna uspešnost [The selfevaluation and school grades]. Neobjavljeno magistrsko delo [Unpublished master thesis]. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.

7. Stergar, E. (1998). Kajenje tobaka, uživanje alkohola in psihoaktivnih snovi [Smoking cigarettes, drinking alcohol and use of illegal drugs]. V M. Tomori in S. Stiković (ur), Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih [Risk factors among Slovene high school students] (str. 97 – 123). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
8. Kobal-Palčič, D. (1996). Samopodoba slovenskih in francoskih srednješolcev. Psihološka obzorja; 5-3: 19-31.
9. Zupančič, M. (2001). Predstavitev doktorske disertacije "Razvoj psihološkega osamosvajanja mladostnikov v različnih socialnih kontekstih" (dr. Melita Puklek). Psihološka obzorja; 10-4: 163-165.
10. Ogris, A. (2000). Motnje prehranjevanja – kompulzivno (prisilno) prenašanje. Psihološka obzorja; 9-3: 25-44.
11. Rotvejn-Pajič, L. (2000). Konferenca o promociji duševnega zdravja otrok in mladostnikov. Psihološka obzorja; 9-3: 137-138.
12. Musek, J. (2002). Predstavitev magistrske naloge "Vrednote in vrednotne usmeritve zasvojenih oseb" (mag. Suzana Puntar). Psihološka obzorja; 11-4: 191-192.
13. Pušnik, T. (2003). Nekateri indikatorji duševnega zdravja dijakov GESŠ. Psihološka obzorja; 11-1: 79-96.
14. Avsec, A. in Pečjak, S. (2003). Emocionalna inteligentnost kot kognitivno-emocionalna sposobnost. Psihološka obzorja; 12-2: 35-48.
15. Furlan, M. (2003). Vrednote mladostnikov iz "slovenskega kulturnega prostora". Psihološka obzorja; 12-2: 65-83.
16. Zupančič, M. (2003). Predstavitev magistrske naloge "Starostne razlike v socialni kogniciji na področju čustvovanja pri šolskih otrocih" (mag. Helena Smrtnik Vitulić). Psihološka obzorja; 12-2: 153-155.
17. Tomori, M. (1983). Pot k odraslosti [The way to the adulthood]. Ljubljana: Cankarjeva založba.
18. Tomori, M. (1995a). Mladostnik in droga – tvegano iskanje [The adolescent and drugs – a risky search]. V Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti: O problemih uničevalnosti in samouničevalnosti pri mladih na Slovenskem: prepoznavanje, reševanje, rehabilitacija, preventiva: priročnik 1. cikla

- seminarjev Namesto koga roža cveti [Destructiveness and self-destructiveness among young people in Slovenia: detection, solving, rehabilitation, prevention] (str. 48-74). Ljubljana: Meridiana.
19. Tomori, M. (1995c). Telo – med ugodjem in tesnobo [The body – between the pleasure and the anxiety]. V M. Tomori (ur), Motnje hranjenja [Eating disorders] (str. 5-12). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
20. Tomori, M. (1998). Podatki o splošnih značilnostih srednješolcev, vključenih v raziskavo. [The general data of high school students who participated in the research]. V M. Tomori in S. Stiković (ur), Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih [Risk factors among Slovene high school students] (str. 17-50). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
21. Tomori, M. (1998). Odnos do telesne teže in prehranske navade [Attitude towards the body weight and eating habits]. V M. Tomori in S. Stiković (ur), Dejavniki tveganja pri slovenskih srednješolcih [Risk factors among Slovene high school students] (str. 87-95). Ljubljana: Psihiatrična klinika.
22. Zaviršek, D. (1995). Motnje hranjenja - "žensko vprašanje"? [Eating disorders - "women's question"?]. V M. Tomori (ur), Motnje hranjenja [Eating disorders] (str. 67-74).